

Selvitys sosiaalisesta lomatoiminnasta

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:54

Selvitys sosiaalisesta lomatoiminnasta

Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2019

Sosiaali- ja terveysministeriö

ISBN PDF: 978-952-00-4103-8

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Sosiaali- ja terveysministeriö		19.8.2019
Tekijät	Owal Group Oy Tuomas Luukkonen, Nita Korhonen, Olli Oosi, Katri Halla		
Julkaisun nimi	Selvitys sosiaalisesta lomatoiminnasta		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja 2019:54		
ISBN PDF	978-952-00-4103-8	ISSN PDF	2242-0037
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4103-8		
Sivumäärä	41	Kieli	suomi
Asiasanat	valtionavut, veikkausvoittovarot, sosiaali- ja terveysministeriö, lomatoiminta, yhdistykset		
Tiivistelmä <p>Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittaman sosiaalisen lomatoiminnan järjestämisestä vastasi vuonna 2018 kuusi lomajärjestöä. Tuetun lomatoiminnan tarkoituksena on tarjota loma sellaisille perheille ja aikuisille, joilla ei siihen muuten olisi mahdollisuutta. Lomatuet myönnetään taloudellisin, terveydellisin ja sosiaalisin perustein. Tuetut lomat järjestetään Veikkaus Oy:n tuella.</p> <p>Tässä selvityksessä laadittiin kokonaisvaltainen kuvaus sosiaalisesta lomatoiminnasta poikkileikkausaineiston avulla. Aineistona käytettiin lomajärjestöjen, tutkijan, yhteistyöjärjestöjen ja lomakohteiden haastatteluita sekä Sosiaali- ja terveysministeriöstä ja lomajärjestöiltä saatuja kirjallisia aineistoja. Tässä selvityksessä tarkasteltiin lomatoimintaa lomatoiminnan prosessien, lomatoiminnan kohdentumisen ja lomatoimintaan osallistuneiden kokemusten kautta.</p> <p>Lomatoiminnan prosesseissa on jossain määrin kehittämisen varaa, erityisesti siitä tuotettavan tiedon hyödyntämisen ja prosessien systematisoimisen osalta. Lomatoimintaan vuonna 2018 osallistuneilla oli nähtävissä terveydelliset, taloudelliset tai sosiaaliset perusteet, joilla lomatuki myönnettiin. Sosiaalinen lomatoiminta kohdentuu perustellusti, mutta jättää mahdollisesti ulkopuolelleen joukon ihmisiä, jotka voisivat hyötyä lomista suuresti. Lomatoimintaan osallistuneiden kokemukset ovat pääsääntöisesti positiivisia ja lomilla näyttäisi olevan vaikutusta lomailijoihin. Tarkempien vaikutusten osoittaminen edellyttäisi systemaattisempaa, yhdenmukaisempaa ja akateemisempaa palautteenkeruutetta.</p>			
Kustantaja	Sosiaali- ja terveysministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Social- och hälsovårdsministeriet		19.8.2019
Författare	Owal Group Oy Tuomas Luukkonen, Nita Korhonen, Olli Oosi, Katri Halla		
Publikationens titel	Utredning om social semesterverksamhet		
Publikationsseriens namn och nummer	Social- och hälsovårdsministeriets Rapporter och promemorior 2019:54		
ISBN PDF	978-952-00-4103-8	ISSN PDF	2242-0037
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4103-8		
Sidantal	41	Språk	finska
Nyckelord	statsunderstöd, tipsmedel, social- och hälsovårdsministeriet, semesterverksamhet, föreningar		
Referat <p>År 2018 svarade sex semesterorganisationer för ordnandet av sådan social semesterverksamhet som finansieras av social- och hälsovårdsministeriet. Syftet med understödd semesterverksamhet är att erbjuda en semestervistelse till sådana familjer och vuxna som annars inte skulle ha möjlighet att åka på semester. Semesterstöden beviljas på ekonomiska, hälsomässiga och sociala grunder. De understödda semestrarna ordnas med understöd från Veikkaus Ab.</p> <p>I denna utredning utarbetades en övergripande beskrivning av den sociala semesterverksamheten med hjälp av tvärsnittsmaterial. Som material användes intervjuer med en forskare samt representanter för semesterorganisationerna, samarbetsorganisationer och semestermål samt skriftligt material från social- och hälsovårdsministeriet och semesterorganisationerna. I denna utredning granskades semesterverksamheten i fråga om semesterverksamhetens processer, vilka grupper som nås av semesterverksamheten och erfarenheterna hos de som deltagit i semesterverksamheten.</p> <p>Semesterverksamhetens processer bör utvecklas i vissa avseenden, i synnerhet när det gäller systematiseringen av processerna och utnyttjandet av den information som fås fram om verksamheten. De som deltog i semesterverksamheten 2018 beviljades semesterstöd på hälsomässiga, ekonomiska eller sociala grunder. Den sociala semesterverksamheten riktas på motiverat sätt, men en grupp människor som skulle kunna ha stor nytta av semestrarna nås eventuellt inte av verksamheten. De som deltagit i semesterverksamheten har i regel haft positiva erfarenheter av den, och semestrarna verkar ha effekt på deltagarna. För att kunna påvisa effekterna mer exakt krävs ett mer systematiskt, enhetligt och akademiskt sätt att samla in respons.</p>			
Förläggare	Social- och hälsovårdsministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Social Affairs and Health		19 August 2019
Authors	Owal Group Oy Tuomas Luukkonen, Nita Korhonen, Olli Oosi, Katri Halla.		
Title of publication	Report on social holiday activity		
Series and publication number	Reports and Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2019:54		
ISBN PDF	978-952-00-4103-8	ISSN PDF	2242-0037
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4103-8		
Pages	41	Language	Finnish
Keywords	government aid, lottery revenue, Ministry of Social Affairs and Health, holiday activity, associations		
Abstract Six holiday organisations were responsible for organising the social holiday activity funded by the Ministry of Social Affairs and Health in 2018. The purpose of the supported holiday activity is to offer a holiday to such families and persons who could not otherwise have one. Holiday support is granted on economic, health and social grounds. Supported holidays are organised with financial backing from Veikkaus, the Finnish gaming company. This report prepared a comprehensive description of the social holiday activity by means of cross-sectional data. The data used were interviews of holiday organisations, researchers, cooperation organisations and holiday destinations and written material obtained from the Ministry of Social Affairs and Health and holiday organisations. This report examined the holiday activity through the holiday activity processes, allocation and experiences of participants in holiday activity. There is some room for development in the holiday activity processes, particularly as concerns the utilisation of data produced on it and systematisation of processes. Participants to the holiday activity in 2018 had evident health, economic or social grounds on which basis the holiday support was granted. The social holiday activity is justifiably allocated, but it possibly excludes a group of people that might benefit greatly from holidays. Experiences of the holiday activity participants were mainly positive and the holidays appear to have an effect on the holidaymakers. Indicating more exact effects would require a more systematic, uniform and academic approach to feedback collection.			
Publisher	Ministry of Social Affairs and Health		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

1	Johdanto.....	8
1.1	Selvityksen tausta ja tavoitteet.....	8
1.2	Selvityksen aineisto ja toteutus	10
2	Lomatoiminnan kohdentuminen ja asiakkaiden valinta	12
2.1	Lomatoiminnan kilpailutus tarjonnan määrittelijänä.....	12
2.2	Asiakkaiden valinta ja pisteytys.....	14
2.3	Lomien kohderyhmät ja kohdentaminen	20
3	Loman toteutus	24
3.1	Lomien ohjelmallisuus ja ohjelman määrä	24
3.2	Lomien ohjelman suunnittelu.....	26
4	Lomatoiminnan palautteen seuranta ja asiakkaan kokemukset.....	27
4.1	Järjestöjen tapa seurata palautetta	27
4.2	Asiakkaiden kokemukset lomatoiminnasta.....	28
5	Yhteenvetoa.....	32
	Lähteet	34
	Liitteet: Järjestökohtaiset infokortit	35

LUKIJALLE

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) hallinnoi sosiaali- ja terveysjärjestöjen yleishyödylliseen, terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävään toimintaan kohdistuvia avustuksia. Vuonna 2019 avustusta sai noin 900 järjestöä yli 2000 kohteeseen. Sosiaali- ja terveysministeriö tekee päätöksen jaettavista avustuksista.

STEA vastaa siitä, että Veikkauksen tuottoja käytetään tulokselliseen kansalaisjärjestöjen toimintaan. STEA-avustukset ovat valtionavustuksia. STEA seuraa valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja arvioi määräjain avustusten tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita.

STEA-avustuksilla rahoitetun sosiaalisen lomatoiminnan tavoitteena on tarjota mahdollisuus lomaan haasteellisessa elämäntilanteessa eläville ihmisille, tukea heidän jaksamistaan sekä antaa heille voimia arkeen. Asiakasvalinnassa tulee ottaa huomioon palvelun tai tuen tarvetta osoittavat sosiaaliset, terveydelliset tai taloudelliset tekijät. Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) avustuksilla ja vuodesta 2017 alkaen STEA-avustuksilla Veikkauksen tuotoista on tuettu lomajärjestöjen toimintaa viimeisen viiden vuoden aikana noin 55 miljoonalla eurolla.

Tämä selvitys valottaa sosiaalisen lomatoiminnan nykytilaa ja antaa pohjaa sille yhteiselle keskustelulle mikä on järjestöjen tilanne nyt ja tulevaisuudessa. Selvityksen tekijänä on Owl Group.

Kristiina Hannula
johtaja, STEA

Elokuu 2019

1 Johdanto

1.1 Selvityksen tausta ja tavoitteet

Tuetun lomatoiminnan tarkoituksena on tarjota loma sellaisille perheille ja aikuisille, joilla ei siihen muuten olisi mahdollisuutta. Lomatuot myönnetään taloudellisin, terveydellisin ja sosiaalisin perustein. Yleisimmin lomajakso on kestoaltaan viisi vuorokautta ja sisältää eri määrin ohjattua ja ohjaamatonta toimintaa. Toiminta voi olla esimerkiksi vertaistukea tueksi lomailijoiden arjen haasteisiin, ohjattuja liikuntatunteja tai täysin omaehtoista ajanviettoa. Tuetut lomat järjestetään Veikkaus Oy:n tuella. Lomailijat maksavat lomista omavastuuosuuden.

Sosiaali- ja terveysalan avustuskeskus (STEA) vastaa lomajärjestöjen avustuksista, jotka Sosiaali- ja terveysministeriö myöntää. STEA-avustuksella sosiaalisen lomatoiminnan järjestämisestä vastasivat selvityksen toteutushetkellä (2019) seuraavat tahot:

1. Hyvinvointilomat ry
2. Maaseudun terveys- ja lomahuolto ry
3. Nasy – Naiset yhdessä ry
4. Palkansaaajien hyvinvointi ja terveys ry
5. Solaris-lomat ry
6. Svenska semesterförbundet i Finland rf.

Palkansaaajien hyvinvointi ja terveys ry:n (PHT) toiminta on jossain määrin erilainen suhteessa muihin viiteen järjestöön. PHT järjestää hyvinvointijaksoja, joissa muista poiketen ohjattuun toimintaan osallistuminen on pakollista ja toiminta on tavoitteellisempaa kuin lomajärjestöillä. PHT ei myöskään kuulu Lomajärjestöjen Yhteistyöryhmä LYR:iin.

Lomajärjestöt tekevät yhteistyötä yli 30:n sosiaali- ja terveysalan järjestön kanssa, jotka niin ikään ovat saaneet STEA-avustusta. Tässä selvityksessä lomajärjestöllä tarkoitetaan yllä mainittuja kuutta järjestöä, joille STEA myöntää avustusta sosiaaliseen lomatoimintaan. Yhteistyöjärjestöllä puolestaan tarkoitetaan sosiaali- ja terveysalan järjestöjä, joiden kanssa lomajärjestöt tekevät yhteistyötä sosiaalisen lomatoiminnan järjestämisessä. Lomapaikalla tarkoitetaan kilpailutettua lomien palveluntuottajaa.

Sosiaaliseen lomatoimintaan lomajärjestöille myönnettävä avustuskokonaisuus on vuositasolla suuruudeltaan yli 13 miljoonaa euroa.

Tämän selvityksen tavoitteena oli laatia kokonaisvaltainen kuvaus lomatoiminnasta poikkileikkausaineiston avulla. Tämä selvitys ei arvioi yksittäisten lomajärjestöjen toimintaa, vaikuttavuutta tai taloutta. Sen tarkoituksena on pikemminkin kuvata kokonaisvaltaisesti lomatoimintaa seuraavien kymmenen kysymyskokonaisuuden kautta:

- Mikä on lomajärjestön näkemys ensisijaisesta kohderyhmästä?
- Miten sosiaaliset lomajaksot jakautuvat toteuttamisvastuun perusteella (lomajärjestön itse toteuttamat lomat, lomajärjestön yhdessä muiden sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa toteuttamat lomat?). Mikä on yhteistyöjärjestöjen lomatoimintaan tuottama lisäarvo? Ovatko lomajärjestöt määritelleet itse omat kohderyhmänsä?
- Keitä lomille osallistuu: a) miehiä, naisia, alle 18-v lapsia, eri ikäryhmiä ja b) miten terveydelliset, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät painottuvat asiakasvalinnassa?
- Miten lomat jakautuvat alueellisesti a) osallistujan asuinpaikan ja b) loman järjestämispaikan mukaan c) miten lomajärjestäjät valitaan?
- Millaisia konkreettisia asiakasvalinnan kriteerejä järjestöt käyttävät?
- Onko lomilla ohjattua toimintaa ja jos on, millaista järjestettyä ohjelmaa lomilla on, kuinka paljon sitä on suhteessa ohjelmattomaan aikaan ja kuinka moni siihen osallistuu? Millä perusteilla ohjelmaa järjestetään?
- Mikä on osallistujan näkökulmasta paras tapa saada tietoa lomatoiminnasta?
- Voivatko lomille osallistujat saada huojennusta lomien omavastuuosuuteen ja jos, millä perusteella?
- Miten ja millaista seurantatietoa sosiaalisten lomien järjestäjät keräävät lomille osallistuvilta? Kerätäänkö seurantatietoa pitkän ajan vaikutuksista? Miten lomajärjestöt hyödyntävät sote-järjestöjen keräämää tietoa?
- Onko lomille osallistuminen tukenut jaksamista ja arjessa selviytymistä? Millä tavoin osallistuneiden hyvinvointi on parantunut? Mitä kirjallisuus sanoo lomien vaikutuksesta yksilöön?

Selvityksessä yllä mainitut kysymykset on jaoteltu kolmeen tiedonintressiin:

- Tiedonintressi 1: Lomatoiminnan prosessit
- Tiedonintressi 2: Lomatoiminnan kohdentuminen
- Tiedonintressi 3. Lomatoiminnan osallistujien kokemukset

Selvityksen luvussa 2 käsitellään lomatoiminnan kohdentumista ja asiakasvalintaa, luvussa 3 käsitellään lomien toteutusta ja luvussa 4 lomatoiminnan palautteen seurantaa ja asiakkaiden kokemuksia. Yllä mainitut tiedonintressit poikkileikkaavat tämän selvityksen lukuja.

1.2 Selvityksen aineisto ja toteutus

Selvityksen tarkoituksena on tuottaa poikkileikkaava kuvaus lomatoiminnasta edellisessä luvussa mainittujen tiedonintressien kautta. Selvitys on toteutettu kuuden viikon aikana maalis-huhtikuussa 2019.

Selvitystä varten haastateltiin kaikki kuusi lomajärjestöä, yksi tutkija, kuusi yhteistyöjärjestöä ja viisi lomakohdetta. Kirjallisena aineistona toimivat lomajärjestöjen rahoittajalle toimittamat vuosiselvitykset sekä tuloksellisuus- ja vaikutusselvitykset. Lisäksi lomajärjestöiltä pyydettiin täydentäviä tietoja esimerkiksi kävijämääristä ja pisteytys- sekä myöntökriteereistä. Lomajärjestöt toimittivat selvitystä varten koosteita keräämistään palautteista ja käyttämänsä kyselyrungot.

Haastattelujen perusteella voitiin muodostaa suhteellisen kattava yleiskuva useista eri näkökulmista. Haastatteluista saadun tiedon avulla voidaan vastata parhaiten lomatoiminnan prosesseja koskevaan tiedonintressiin. Haastatteluilla pystyttiin myös täydentämään muissa analyyseissa tehtyjä havaintoja.

Pisteytys- ja myöntökriteerien sekä muiden kirjallisten aineistojen avulla voitiin tarkastella lomajärjestöjen asiakasvalintaa ja toiminnan kohdentumista. Samalla voitiin tunnistaa, millaisilla perusteilla lomille päästään ja jääkö joku ryhmä lomatoiminnan ulkopuolelle. Analyyseja täydennettiin ja vahvistettiin haastattelujen avulla. Pisteytys- ja myöntökriteerit vaihtelevat lomajärjestöittäin ja ne tehtiin yhteismitallisiksi laadullisella kategorisoinnilla. Näin ollen lomajärjestöt oli mahdollista asettaa rinnakkain ja tarkastella lomatoiminnan kohdentumista kokonaisuutena. Haasteena oli se, että aineistosta oli pääteltävissä ennalta määrättyjen taustamuuttujien perusteella ainoastaan ne henkilöt, jotka osallistuvat lomille. Siihen, ketä lomatoiminta ei tavoita, ei voida tämän aineiston perusteella vastata kattavasti. Selvityksessä tarkasteltiin myös lomajärjestöjen kilpailutuskäytäntöjä, joiden todettiin olevan keskeinen lomatoiminnan tarjontaa määrittävä tekijä. Kirjallisella aineistolla pystyttiin vastaamaan parhaiten lomatoiminnan kohdentumisen tiedonintressiin.

Palautekoosteiden sekä järjestöjen tuloksellisuus- ja vaikutusselvitysten avulla voitiin tarkastella rajoitetusti lomien vaikuttavuutta. Palautteiden analyysin laatua heikensivät järjestöjen erilaiset käytännöt ja standardit kerätä palautetta. Koska lomajärjestöjen palautteet eivät ole yhteismitallisia, selvityksessä ei voitu tehdä tilastollista päättelyä lomien vaikuttavuudesta. Tässä selvityksessä kuvaillaan lomajärjestöjen palautekäytäntöjä ja tehdään laadullista analyysia kerätystä palautteesta. Analyysilla voitiin vastata selvityksen kolmanteen tiedonintressiin. Alun perin suunniteltu kyselytutkimus lomille osallistuneille rajattiin selvityksen toteutuksen aikana pois toteutuksesta. Tämä johtui siitä, että useat lomajärjestöt olivat kysyneet lomien vaikutuksia, kukin omalla

tavallaan, lomille viime vuonna osallistuneilta, tai heillä oli juuri parhaillaan menossa oma vaikuttavuustutkimus asiasta. Tavoitteena oli välttää päällekkäistä tutkimusta samalle kohderyhmälle.

2 Lomatoiminnan kohdentuminen ja asiakkaiden valinta

Tässä luvussa käsitellään kysymyksiä:

- Miten sosiaaliset lomajaksot jakautuvat toteuttamisvastuun perusteella (lomajärjestön itse toteuttamat lomat, lomajärjestön yhdessä muiden sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa toteuttamat lomat)? Mikä on yhteistyöjärjestöjen lomatoimintaan tuottama lisäarvo? Ovatko lomajärjestöt määritelleet itse omat kohderyhmänsä?
- Mikä on lomajärjestön näkemys ensisijaisesta kohderyhmästä?
- Keitä lomille osallistuu: a) miehiä, naisia, alle 18-v lapsia, eri ikäryhmiä ja b) miten terveydelliset, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät painottuvat asiakasvalinnassa?
- Miten lomat jakautuvat alueellisesti a) osallistujan asuinpaikan ja b) loman järjestämispaikan mukaan ja miten lomajärjestäjät valitaan?

2.1 Lomatoiminnan kilpailutus tarjonnan määrittelijänä

Määrittely. Lomatoiminnan tarjonta määrittyy merkittävästi lomapaikkojen kilpailutuksen kautta. Lomakohteet ja niiden sisältö määrittävät kilpailutuksessa. Kilpailutusta toteutetaan hyvin eri tavoin. Näyttäisi siltä, että lomatoiminnan kilpailuttaminen on myös valitussensitiivinen toimiala, joka näkyy esimerkiksi oikaisuvaatimuksina tai valituksina. Lomapaikoille sosiaalinen lomatoiminta on suurien volyymien liiketoimintaa, sillä lomajaksoja järjestetään varsin paljon ja monet lomapaikat toimivat palveluntuottajina useammalle kuin yhdelle lomajärjestölle.

Toteutustavat. Kilpailutuksen toteutustapoja on useita. Avustuskäytännöstä johtuen lomapaikat kilpailutetaan pääsääntöisesti yhdelle vuodelle kerrallaan. Osalla lomajärjestöistä on sopimuksessa optiorakenne, joka mahdollistaa joustavuutta. Lomapaikoille ja lomille asetetaan erilaisia kelpoisuusehtoja sekä vertailuperusteita. Lomia räätälöidään esimerkiksi perhelomien, teemalomien tai erityisryhmille suunnattujen lomien suhteen. Volyymiltaan suuremmat lomajärjestöt korostavat kilpailutuksessaan hintaa (painoarvo 60 – 50%). Pienemmillä lomajärjestöillä rakenne on käänteinen. Muutama suosittu lomapaikka, joka toimii sosiaalisen lomatoiminnan palveluntuotta-

jana usealle eri lomajärjestölle, kuvasi haastatteluissa kilpailutuksen olevan sisällöllisesti ja hallinnollisesti hajaantunutta lomajärjestöjen välillä, pitäen sisällään hyvin erilaisia vaatimuksia erilaisissa järjestelmissä ja prosesseissa.

Ohjelma. Lomapaikat pyrkivät järjestämään mahdollisimman laadukasta ohjelmaa, mutta näkevät, että kilpailutuksissa ajoittain painotetaan hintakriteereitä liiaksi muiden kriteerien yli. Lomapaikat kuvaavat haastatteluissa tuettujen lomien hintojen olevan selvästi markkinahintoja alempia – lomapaikasta riippuen tuettujen lomajaksojen hinnat ovat 9 % - 35 % halvempia markkinahintoihin verrattuna.

Lomapaikkojen näkökulma. Haastatteluissa lomapaikat pohtivat mahdollisuutta yhtenäistää lomajärjestöjen kilpailutusprosesseja. Jokaisella lomajärjestöllä on omat prosessinsa ja järjestelmänsä, mikä tekee kilpailutuksista raskaan niiden lomapaikkojen näkökulmasta, jotka järjestävät lomia useammalle kuin yhdelle lomajärjestölle. Kilpailutuksen kriteerit määrittelevät suoraan myös ohjelman tuntimäärän, sisällöt, teemat, jne.

Laadun pisteytys. Osalla lomajärjestöistä on käytössä hyvin yksityiskohtainen pisteytys laadun kriteereille, osassa pisteytys on puolestaan yleinen. Muutamalla lomajärjestöllä laadun aspektit kattavat laajan joukon erilaisia vertailuperusteita kuten saavutettavuus, resurssit, lämpimien ruokailujen määrä, ruokailun monipuolisuus, majoitus tai esimerkiksi muut tilat ja toimintamahdollisuudet. Muutamat lomajärjestöt ovat määritelleet laadun arvioinnin jotakin muuta kuin yksittäisiä kriteereitä käyttäen. Tällöin laadunarviointi perustuu esimerkiksi siihen, onko lomapaikalla käytössä laatujärjestelmä ja onko se sertifioitu ulkopuolisen toimesta.

Saavutettavuus. Saavutettavuuden osalta suurelle osalle järjestöistä julkinen liikenne tai riittävä saavutettavuus julkisen liikenteen pisteeltä on keskeinen kriteeri. Tähän on kiinnitetty erityistä huomiota määrittelemällä maksimietäisyys taksimatkojen avulla. Selvityksessä haastatellut lomapaikat tuovat esiin, että saavutettavuusvaatimukset eivät heidän mielestään ole aina relevantteja, sillä esitettyjen näkemysten mukaan osallistujat tulevat hyvin usein paikalle omilla kulkuneuvoilla.

Yhdessä suuren lomapaikan haastattelussa tuotiin esiin, että kilpailutusehtojen mukaan eri lomajärjestöjen osallistujia ei voi yhdistää lomapaikassa samaan ryhmään, vaikka ryhmäkoko pysyisi pienenä. Lomapaikka toi esiin, että ryhmien yhdistäminen voisi ajoittain olla mielekäs asia esimerkiksi siksi, että osallistujat tapaisivat erilaisia ihmisiä loman aikana tai siksi, että ohjelman järjestäminen voisi olla mielekkäämpää, kun ryhmässä on enemmän kuin muutama ihminen.

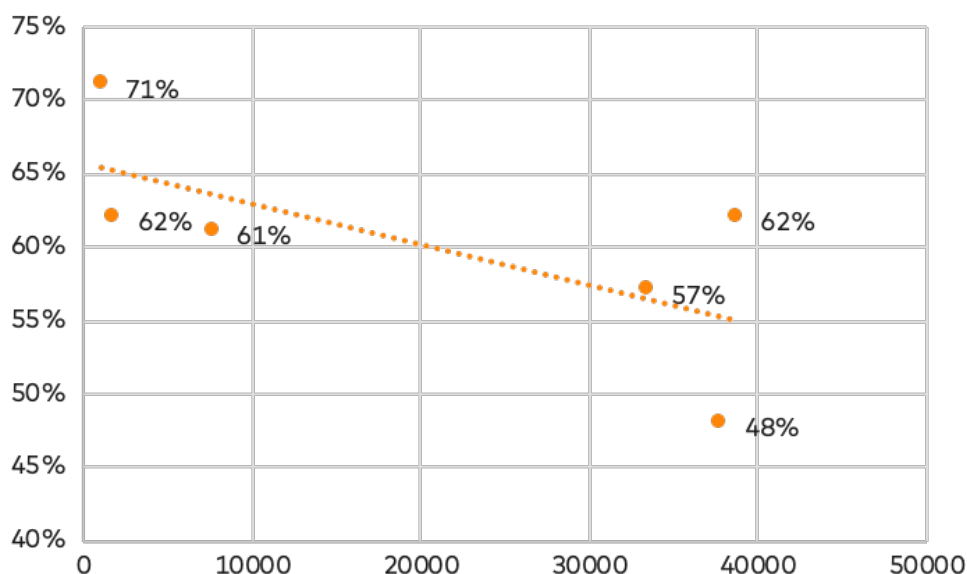
Lomapaikan fasilitetit. Lomapaikan fasilitettien osalta majoituksen vaatimuksia on määritelty suhteellisen tarkasti. Samoin esimerkiksi käytössä olevien tilojen vertailussa huomioidaan tilojen saavutettavuus (esim. allasosaston aukiolo, veloitukseton käyttö) tai erilaisten ilmaisten harrastusvälineiden maksuton saatavuus (joista kaikista saa lisäpisteitä).

2.2 Asiakkaiden valinta ja pisteytys

Hakemus ja pisteytys. Järjestöiltä lomaa hakeva henkilö tai perhe voi täyttää hakemuslomakkeen verkossa sähköisenä tai täyttää paperisen hakemuksen ja toimittaa sen lomajärjestöön. Viimeisinä vuosina suurin osa hakemuksista on tullut sähköisesti. Hakija esittää hakemuksessaan itseään koskevia tulo- ja elämäntilannetietoja ja perustelee vapaamuotoisesti ne sosiaaliset, taloudelliset ja terveydelliset perusteet, joiden takia hän kokee olevansa tuetun loman tarpeessa. Hakemukset käsitellään sähköisesti järjestöille yhteisessä Lotu-järjestelmässä. Kaikilla lomajärjestöillä on käytössä kriteerit hakemustensa pisteytykseen. Pisteytysten periaatteet on sovittu yhteisesti ja kaikkien järjestöjen kriteereistä löytyvät samat sosiaalisten, taloudellisten ja terveydellisten tekijöiden elementit. **Varsinaisen pisteytyksen suhteen painotukset ja kriteerit vaihtelevat lomajärjestöittäin.**

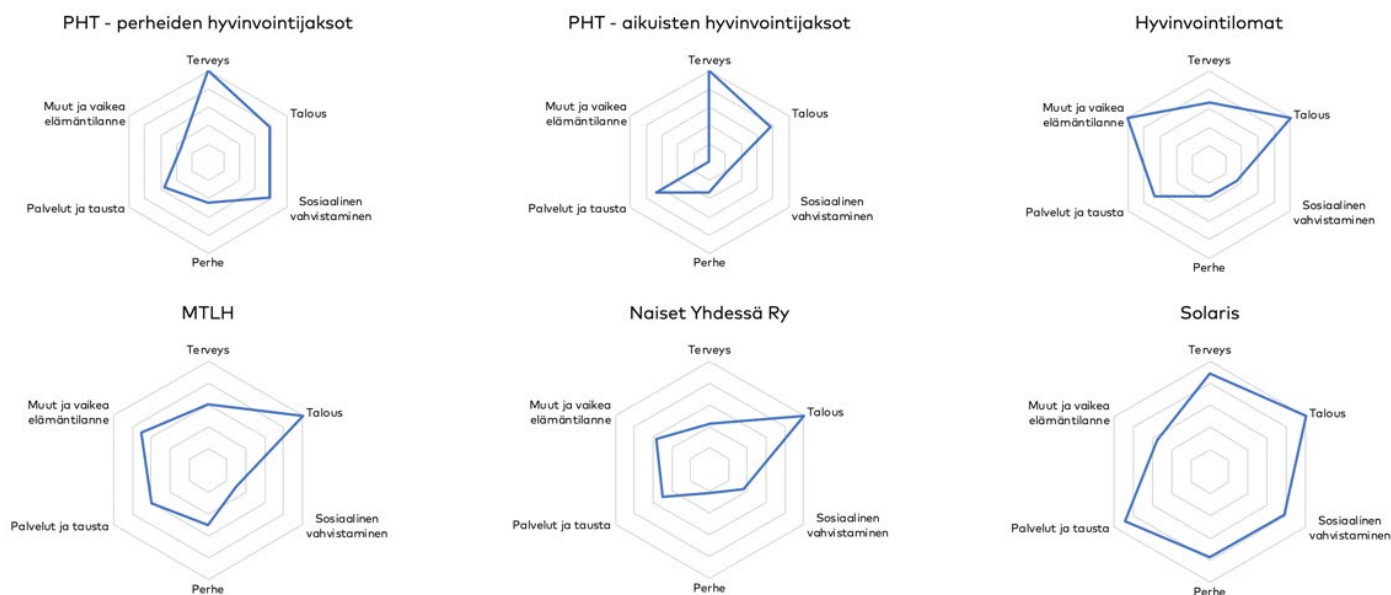
Ensikertalaisuus painottuu haastatteluiden perusteella keskeisenä valintakriteerinä. Myös rahoittaja kehottaa järjestöjä valikoimaan lomilleen mahdollisimman paljon ensikertalaisia. Ensikertalaisella tarkoitetaan henkilöä, jolle ei ole aiemmin myönnetty sosiaalista lomatoiminnan jaksoa yhdestäkään STEA-avustusta saavista lomajärjestöistä. Ensikertalaisuus voidaan todeta myös Lotu-järjestelmästä, josta järjestöt voivat nähdä hakijan lomahistorian myös muista järjestöistä. Ensikertalainen voi olla myös henkilö, joka ei ole hakenut lomalle kuuteen vuoteen, sillä hakijoiden tiedot poistuvat järjestelmästä kuuden vuoden jälkeen. Lomailijaksi ei voi päästä sellainen hakija, joka on ollut lomalla edellisenä vuotena. Riippuen järjestöstä ja kohderyhmästä, hakijan edellisestä lomasta tulee olla kulunut vähintään kaksi vuotta, jotta voi tulla valituksi lomalle. Ensikertalaisten määrä vaihtelee 48–71 % välillä.

Kuva 1 Ensikertalaisten osuudet ja hakijoiden määrät lomajärjestöittäin

Pisteytyksen painotukset. Rahoittaja edellyttää, että lomat myönnetään sosiaalisin, terveydellisin tai taloudellisin perustein. Kuten aiemmin mainittu, järjestöt poikkeavat jossain määrin toisistaan sen suhteen, millaiset tekijät painottuvat. Tässä selvityksessä lomajärjestöjen pisteytyskriteerejä tarkasteltiin siten, että jokainen kriteeri luokiteltiin joko terveyden, talouden, sosiaalisen vahvistamisen, perheen, palveluiden ja taustan tai muun ja vaikean elämäntilanteen luokkaan. Jokaiselle luokalle laskettiin maksimipistemäärä, jonka hakijan voidaan kuvitella saavan (esim. hakija ei voi kuulua yhtä aikaa tuloluokkiin 1. ja 2., mutta tämä voi kuulua tuloluokkaan 2. ja tällä voi olla samanaikaisesti merkittävä määrä velkaa). Luokkien maksimit laskettiin yhteen ja näin kullekin järjestölle laskettiin teoreettinen maksimi. Teoreettiset maksimit vaihtelivat välillä 31 – 44 pistettä. Järjestöjen pisteytykset tehtiin yhteismitallisiksi viisiportaiseen asteikkoon. Näin kullekin järjestölle saatiin hakemusten pisteytysprofiili. Profiilit ovat nähtävissä kuvassa 2. Kuvassa 2 kuvan ulkoreunalla olo tarkoittaa luokan painottamista vahvasti.

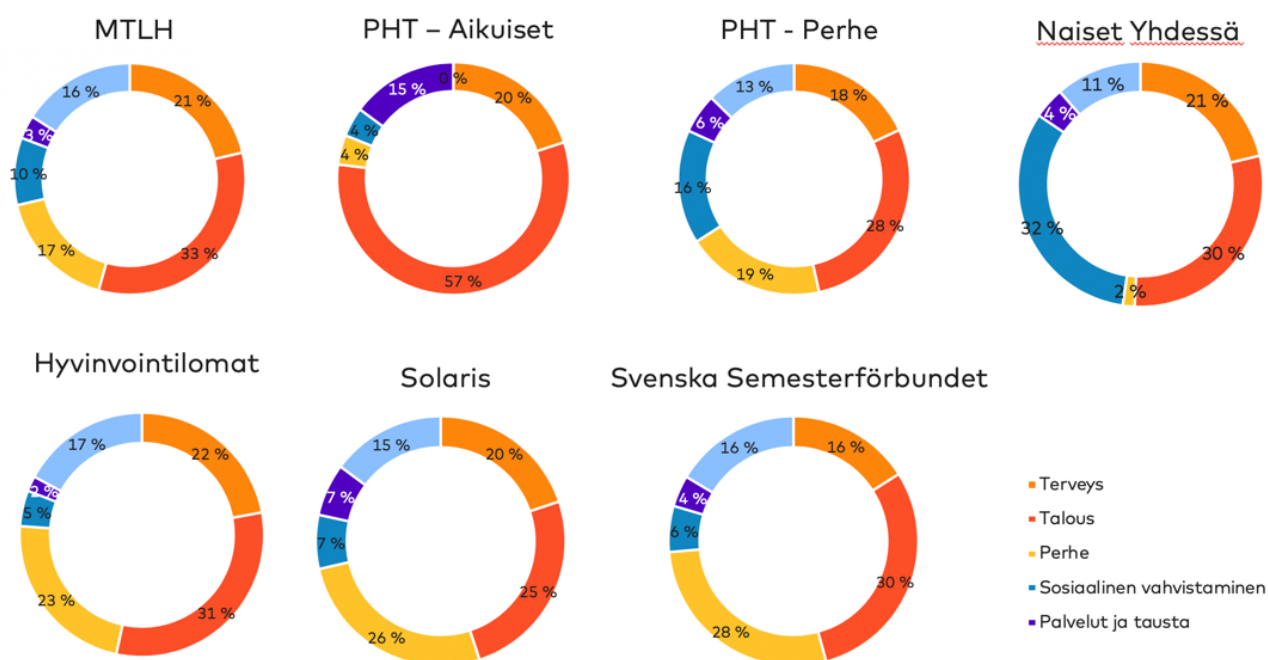
Kuva 2 Lomajärjestöjen pisteytyskriteerit

Taloudelliset seikat painottuvat. Kriteeristöjen kuvaajat kuvaavat tilannetta ennen hakua. Kuvasta on nähtävissä hakemusten pisteytyskriteerien monimuotoisuus ja lomajärjestöjen keskinäinen erilaisuus. Kriteeristöissä taloudelliset seikat korostuvat kaikkien järjestöjen osalta. Esimerkiksi talouden osalta kuvaa tulee tulkita siten, että järjestöjen omissa kriteereissä taloudelliset seikat, kuten pienet tulot tai suuri velka, painottuvat suhteessa muihin lomajärjestön sisäisiin pisteytyskriteereihin.

Terveydelliset seikat pisteytyksen toisena keskeisenä asiana. Rahoittajan ohjeituksen mukaisesti taloudelliset seikat eivät kuitenkaan voi olla ainoa lomille valitsemisen kriteeri. Valintakriteereissä terveydelliset tekijät painottuvat taloudellisten kriteerien lisäksi pääsääntöisesti vahvasti. Lomajärjestöillä on myös erilaisia sisäisiä käytäntöjä, lomatyypistä riippuen, voiko hakemuksessa olla sellaisia seikkoja (esim. liian suuret tulot), jotka estävät lomalle pääsyn, siitä riippumatta riittäisivätkö hakijan pisteet lomaan.

On myös huomioitava, että jonkin laadullisen luokan suhteellisen pieni esiintyminen jonkin lomajärjestön pisteytyskriteereissä ei tarkoita, että lomajärjestön lomajaksoille ei osallistuta kyseisillä perusteilla, vaan se tarkoittaa sitä, että lomajärjestö painottaa muita perusteita tätä perustetta vahvemmin.

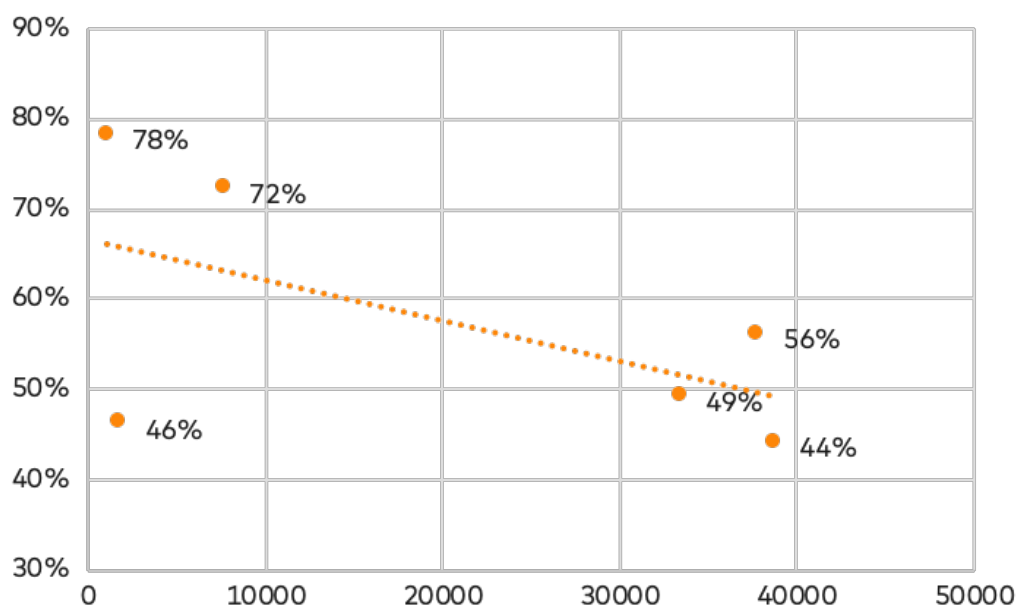
Myöntökriteerit. Yksi keskeisimpiä sosiaalisen lomatoiminnan periaatteita on lomatoiminnan suuntaaminen niille, jotka ovat eniten loman tarpeessa ja haastavassa elämäntilanteessa sosiaalisten, taloudellisten tai terveydellisten perusteiden takia. Tässä selvityksessä tarkasteltiin hakemusten pisteytyskriteerien lisäksi myös lomajärjestöjen vuoden 2018 lomien myöntökriteereitä. Hakemukset käsitellään Lotu-järjestelmässä ja järjestelmän kautta lomajärjestöt voivat tarkastella montako kertaa mikäkin kriteeri on huomioitu hakemuksissa. Myöntökriteerien analyysissä kriteerit jaettiin edelleen laadullisesti kuuteen luokkaan samoin kuin pisteytyskriteerejä analysoitaessa. Huomioon pisteytykset otettiin niiden osalta, jotka oli valittu lomille. Myöntökriteerien jakautuminen luokittain on kuvattu kuvassa 3. Kun kuva 2 kuvaa tilannetta ennen hakemista, kuvaa kuva 3 tilannetta hakemusten käsittelyn jälkeen.

Kuva 3 Myöntökriteerien jakautuminen lomajärjestöittäin

Myöntökriteerien osalta lomajärjestöjen välillä on vaihtelua. Tämä ei tarkoita, että lomajärjestöt suosivat tiettyjä hakijaryhmiä vaan pikemminkin siitä, että eri tyyppiset hakijat hakeutuvat eri lomajärjestöille. Palkansaajien hyvinvoinnin ja terveyden (PHT) osalta on huomioitava, että järjestön toiminta on jossain määrin erilaista kuin muiden lomajärjestöjen ja heidän järjestämänsä hyvinvointijaksot ovat muiden lomajärjestöjen järjestämiä lomia tavoitteellisempia. Tästä syystä esimerkiksi PHT:n aikuisille suunnatuissa lomissa taloudelliset myöntöperusteet painottuvat hyvin vahvasti.

Todennäköisyys tulla valituksi lomalle. Lomajärjestöjen välillä oli eroa sen suhteen, miten todennäköistä oli tulla valituksi lomalle. Lomalle hyväksymisprosentti vaihteli 44–78 % välillä. Osa lomajärjestöistä on erittäin suuria ja toiset hyvin pieniä. Suuret erot selittyvät todennäköisesti lomien kysynnällä ja sillä, että isoilla lomajärjestöillä on enemmän resursseja markkinoida lomatoimintaansa ja tehdä yhteistyötä järjestöjen kanssa.

Kuva 4 Lomajärjestöihin hakeneiden määrät ja osuudet hakijoista, joille myönnettiin loma

Lomien markkinointi. Lomajärjestöt markkinoivat itse toimintaansa monikanavaisesti verkkosivuillaan, sosiaalisessa mediassa ja tapahtumissa. Yhteistyöjärjestöt ovat keskeinen osa markkinointia ja he välittävät tietoa lomatoiminnasta aktiivisesti jäsenilleen. Haastattelujen perusteella sekä lomajärjestöt että yhteistyöjärjestöt kokevat markkinoinnin toimivan. Tätä kuvastavat osaltaan hyväksymisprosentit ja se, että suurempien hakijamäärien lomajärjestöillä on paremmat resurssit markkinoida toimintaansa. Yhteistyöjärjestöt kuvaavat, että he tavoittavat oman kohderyhmänsä erinomaisesti omien kanaviensa, kuten jäsenlehden, kautta.

Lomille hakeutuminen. Lomalle hakeutuminen edellyttää hakijalta jossain määrin oma-aloitteisuutta. Lomille hakevat ne, jotka osaavat sinne hakea ja jotka kokevat kynnyksen hakemiselle ja lähtemiselle tarpeeksi pieneksi. Haastatteluissa on tuotu esiin kokemusta siitä, että lomille valikoituvat ne henkilöt, jotka ovat eniten loman tarpeessa. Tämä käy myös ilmi lomajärjestöjen selkeistä pisteytyskriteereistä. Haastatte-

luissa nostetaan jossain määrin esille huoli siitä, etteivät ne, jotka hyötyisivät sosiaalisesta lomatoiminnasta, hakeudu lomille. Kyse ei ole lomajärjestöjen pisteytyskäytännöistä vaan pikemminkin toiminnan markkinoinnin kohdentamisesta uusia kanavia pitkin. Osalla lomajärjestöistä on käytössä pisteytyskriteeri ”Lausunto”, jolla tarkoitetaan hakijan tulevan jonkin sosiaali- tai terveysalan toimijan suosittelujen perusteella. Sel- laisten hakijoiden määrä, joilla on lausunto ja joiden kohdalla lausunto on lomajärjes- tön yhtenä kriteereistä, vaihtelee 0,12–0,14 % välillä. Hyvin pieni osuus hakijoista tu- lee jonkin ulkopuolisen toimijan suosittelemana.

Ryhmälomille lähtemisessä on jossain määrin matalampi kynnys kuin yksilönä tai per- heenä lomille hakevilla. Yksilönä- tai perheenä lomalle hakeminen edellyttää jossain määrin oma-aloitteisuutta ja mahdollisuutta matkustaa lomapaikalle. Kaikki eivät kuulu järjestöön ja monella heikossa asemassa olevalla ei välttämättä ole riittävästi tietoa tai henkisiä resursseja hakeutua lomille. Tällä hetkellä markkinointi jättää jossain määrin aukon niiden kohdalle, jotka voisivat hyötyä lomista kaikkein eniten.

Yksi mahdollisuus niiden tavoittamisessa, jotka lomasta hyötyisivät eniten, olisi loma- järjestöjen tiiviimpi yhteistyö sivistys-, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa. Yksi mielenkiintoinen jatkoselvityksen kohde olisi selvittää, missä määrin tällä hetkellä kunnat, diakoniatyö tai järjestöt tiedostavat sosiaalisen lomatoiminnan olemassaolon ja missä määrin sekä millä perusteilla he tai muut toimijat tukevat lomien omavastuita.

Lomille tullaan joko täysin itsenäisesti (yksilö- ja perhelomat) tai järjestöjen kautta (ryhmälomat). Lomajärjestöt tekevät merkittävässä määrin yhteistyötä eri järjestöjen kanssa, ja osa lomista on luonteeltaan ryhmälomia. Järjestöt, kuten esimerkiksi ter- veys- ja eläkeläisjärjestöt, voivat hakea edustamalleen kohderyhmälle ryhmälomia ja esittää lomajärjestöille toiveita lomien toteutuksesta, lomapaikasta ja ohjelmasta. Myös ryhmälomissa jokaisen tulee hakea oikeutta tuettuun lomaan henkilökohtaisesti lomajärjestöltä. Järjestelyn hyviksi puoliksi nähdään se, että kaikki lomahakemukset käsitellään kollektiivisesti lomajärjestöissä ja myöntöperusteet koetaan reiluiksi. Jos- sain määrin ongelmalliseksi haastatteluissa nähtiin se, että lomajärjestöillä on erilaisia käytäntöjä sen suhteen, järjestääkö lomajärjestö itse järjestön ryhmälomat vai myön- tääkö se lomatukia henkilöhakijoille. Ensimmäisessä tapauksessa haasteeksi asettuu se, etteivät lomailijoiden tarpeet välttämättä täyty, esimerkiksi lomapaikan sopivuu- den, kuljetusten tai esteettömyyden osalta.

Omapastuut. Lomista perittävät omavastuuosuudet vaihtelevat lomajärjestöittäin ja myös lomajärjestöjen sisällä. Lomajärjestöt voivat päättää itsenäisesti omavastuun määrästä, sen pienentämisestä joltain ryhmältä tai omavastuuosuuden poistamisesta. Myös nämä käytännöt vaihtelevat lomajärjestöittäin ja osa alentaa omavastuun tie-

tyiltä ryhmiltä, kun taas osa ei myönnä vapautusta tai alennusta omavastuuseen. Joissain tapauksissa omavastuun maksajana voi olla kunnan sosiaalityö tai esimerkiksi kirkko.

2.3 Lomien kohderyhmät ja kohdentaminen

Valtioneuvoston asetus valtionavustuksista yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen¹ määrittelee lomajärjestöjen asiakasvalinnan periaatteita. Lomajärjestöjen tulee ”ottaa asiakkaita valittaessa huomioon palvelun tai tuen tarvetta osoittavat sosiaaliset ja terveydelliset tekijät tai asiakkaan ja hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävän henkilön tulot sekä aiempi osallistuminen vastaavaan avustettuun toimintaan”.

Lomajärjestöjen kohderyhmät. Kaikki lomajärjestöt määrittelevät keskeisimmäksi kohderyhmäkseen ensikertalaiset ja markkinointia ja toimintaa pyritään kohdentamaan siten, että mahdollisimman monella on mahdollisuus päästä toiminnan piiriin. Tarkemmat kohderyhmät on määritelty kunkin lomajärjestön omien tavoitteiden mukaisesti.

Lomajärjestöjen kanssa yhteistyötä tekevät järjestöt esittävät lomajärjestöille toiveitaan siitä, millaisia edellytyksiä kunkin yhteistyöjärjestön lomille toivotaan. Samalla yhteistyöjärjestöt markkinoivat tuettuja lomia omille jäsenilleen. Lomajärjestöt kilpailuttavat lomapaikat osaltaan omien tavoitteidensa ja osaltaan yhteistyöjärjestöjen toiveiden mukaisesti. Kyse on yhteistyöjärjestöjen ja lomajärjestöjen yhteistoiminnasta ja erilaisten toiveiden ja tarpeiden yhteensovittamisesta.

Lomajärjestöt itse määrittelevät keskeisiksi kohderyhmikseen esim. lapsiperheet, seniorit, työttömät ja yksinäiset. Monet lomajärjestöt ovat tunnistaneet omaishoitajat yhdeksi tavoiteltavaksi kohderyhmäksi. Samalla omaishoitajat koetaan ryhmäksi, jonka lomille saaminen on erityisen haastavaa, koska kynnys lomille lähtemiselle on erityisen korkea. Lomajärjestöt ja yhteistyöjärjestöt kertovat haastattelujen perusteella, että omaishoitajat on yksi niistä ryhmistä, jotka todennäköisesti hyötyisivät tuetuista lomista erityisen paljon.

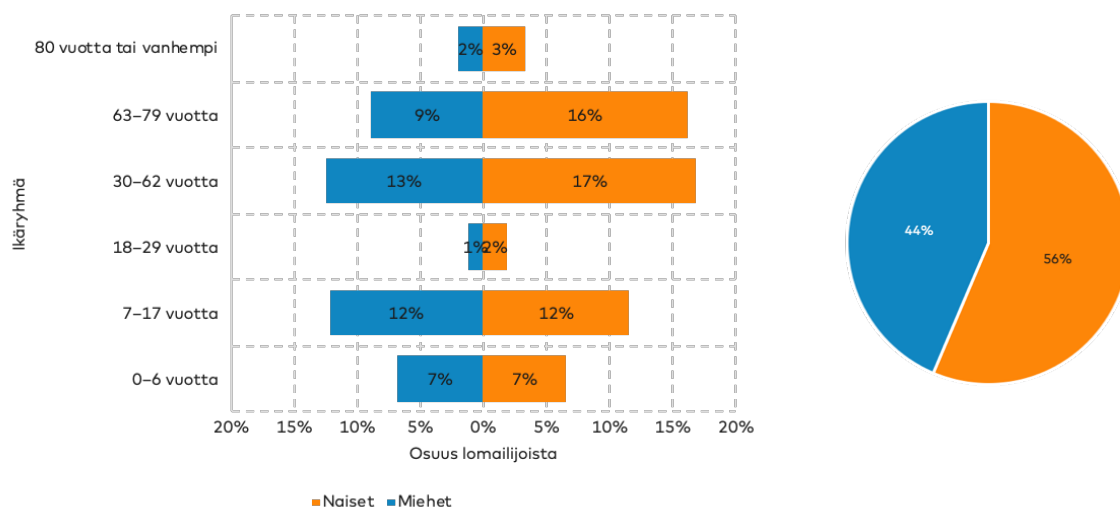
Lomajärjestöillä voi olla myös ns. **erityisiä kohderyhmiä tai teema-alueita**, joita voidaan muokata esimerkiksi kilpailutuskausittain. Tällaisia voivat olla esimerkiksi päihdeongelmaiset, terveysongelmaiset aikuiset tai esimerkiksi lapset, joiden vanhemmat ovat huolissaan lasten suuresta ruutuajasta. Lomajärjestöt kuitenkin korostavat, että

¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161552#P14>

lomissa ei ole kyse kuntoutuksesta vaan lomasta. Liian tarkkojen kohderyhmien määrittelyn riskinä on lomatoiminnan muuttuminen interventioiksi. Lomajärjestöt pitävät erityisryhmien tavoittamista tärkeänä osana lomatoimintaa. Erityisryhmiä voidaan tavoittaa ja lomaa järjestää esimerkiksi kampanjoilla tai yhteistyöjärjestöjen kautta. Jotkin erityisryhmät ja sen sisällä lomakriteerit täyttävät jäsenet ovat Suomessa määrältään niin pieniä, ettei uusien osallistujien löytäminen tuleville lomille olisi mahdollista ja näin ollen useiden teemalomien järjestäminen olisi mahdotonta.

Toteuttamisvastuu. Lomien jakautumista lomajärjestöjen ja yhteistyöjärjestöjen toteuttamisvastuun perusteella tarkasteltiin lomajärjestöjen avoinna olevien vuoden 2019 lomahakujen perusteella. Kolme lomavolyymiltään suurinta lomajärjestöä toteuttavat lomaa yhteistyössä muiden sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa. Tulevista lomista n. 60 % lomajärjestöt järjestivät yksin, ja muissa oli mukana myös yhteistyöjärjestöjen työntekijöitä tai vertaisohjaajia.

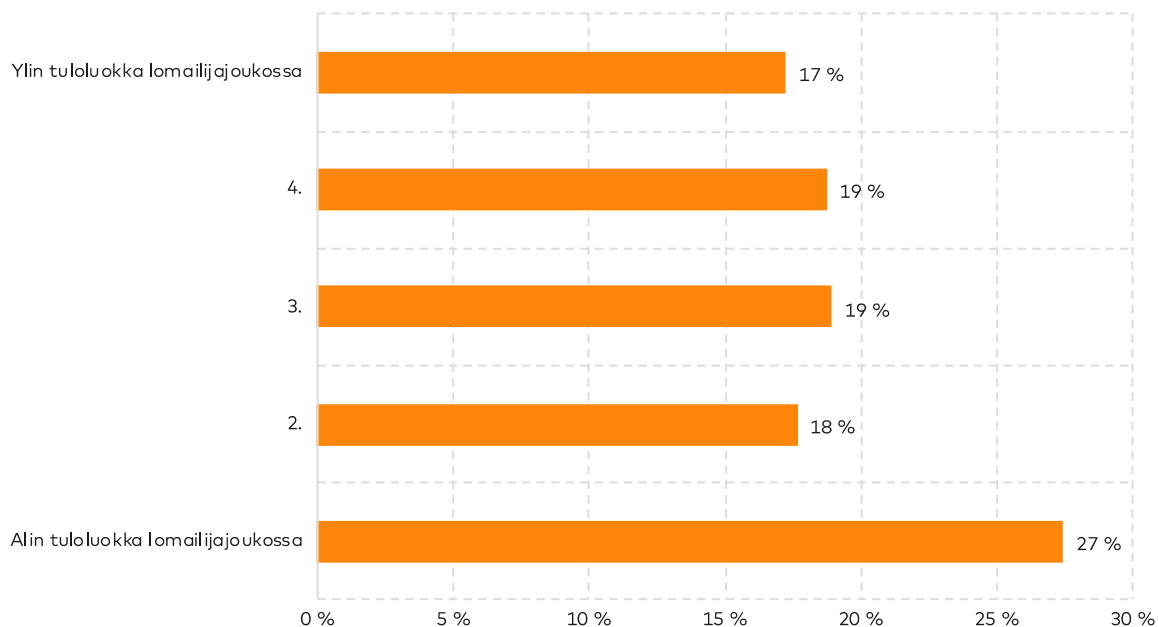
Sukupuolittainen jakautuminen. Lomien sukupuolirakenne on suhteellisen tasaisesti jakautunut. Taustaoletuksena oli, että naiset ovat miehiä aktiivisempia lomailijoita. Kaikista lomailijoista 56 % oli naisia. Lapsissa tyttöjä ja poikia oli yhtä paljon, mutta yli 18-vuotiaissa naiset olivat enemmistönä kaikissa ikäluokissa. Suurin ikäryhmä ovat ns. työikäiset, eli 30–62-vuotiaat, joiden osuus kaikista lomailijoista oli n. 30 % vuonna 2018. Samoin 63-vuotiaita tai vanhempia oli n. 30 % kaikista vuonna 2018 lomailleista. Nuorten osuus lomailijoista on suhteellisen pieni ja vain 3 % lomailijoista oli 18–29-vuotiaita. (ks. Kuva 5). Nuorten pieni osallistuminen lomille selittyy todennäköisesti sillä, että potentiaaliset lomatoiminnan 18–29-vuotiaat asiakkaat ovat muiden sosiaalisesti tuettujen palveluiden piirissä ja lomakohteissa tarjotaan nuorten tavanomaisesta vapaa-ajanvietosta poikkeavaa toimintaa.

Kuva 5 Sukupuolijakauma ikäryhmittäin ja sukupuolijakauma

Jakautuminen selvityksissä määriteltyjen tuloluokkien mukaisesti. Lomalle hakevat ilmoittavat taloutensa kuukausittain käytössä olevat tulot. Lomajärjestö jakaa perheen käytössä olevat tulot perheenjäsenten lukumäärällä. Nettotulojen jakokäytännöissä on ollut eroavaisuuksia lomajärjestöittäin, mutta käytäntöjä on yhtenäistetty. Tuloja tarkasteltiin tässä selvityksessä Lotu-järjestelmästä saatavien myöntökriteerien perusteella. Myöntökriteerit vaihtelivat hieman euromäärien perusteella lomajärjestöittäin ja ne jaettiin selvityksessä laadullisesti viiteen luokkaan. Toisten järjestöjen tuloluokat oli jaoteltu 6-portaiseksi, kun toisilla jaottelu oli tehty 5-portaiseksi. 6-portaisten tapauksissa yhdistettiin joko kaksi ylintä tai kaksi alinta luokkaa riippuen siitä, kumpi vastaa lähemmin 5-portaista luokittelua. Myös 5-portaisten luokitteluiden osalta euromääräisissä luokitteluissa oli pieniä eroja, pääasiassa ylempien tuloluokkien osalta.

Osallistujat jakautuvat tasaisesti selvityksessä laadittujen tuloluokittelujen mukaisesti. Alla esitellyt tuloluokat eivät ole verrannollisia esim. tilastokeskuksen käyttämiin tuloviidenneksiin vaan ne kuvaavat lyhyen aikajakson lomailijajoukon jakautumista lomajärjestöjen tulokriteerien perusteella. Ainoastaan kaikkein alimmassa tuloluokassa on jossain määrin enemmän lomailijoita kuin muissa tuloluokissa, ks. Kuva 6. Alimman tuloluokan käytettävissä olevat laskennalliset tulot henkeä kohden ovat alle 700 € kuukaudessa. Ylimmän tuloluokan vastaavat tulot ovat pääsääntöisesti n. 1400 € kuukaudessa henkeä kohden. Tulojen tarkastelussa on myös syytä huomata, että kyseessä eivät ole yksittäisen hakijan tai perheen reaalitytulot vaan laskennallinen arvo.

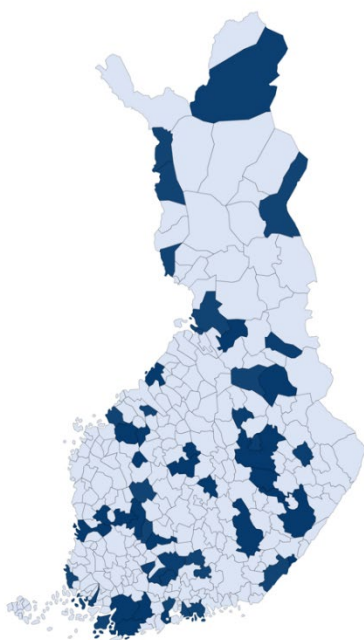

Kuva 6 Lomailijoiden jakautuminen myöntökriteerien mukaisiin tuloluokkiin

Lomien maantieteellinen jakautuminen. Lomat jakautuvat maantieteellisesti suhteellisen tasaisesti ja lomakohteita löytyy ympäri Suomea, ks. Kuva 7. Lomailijoiden alueellisuutta ei tilastoida Lotu-järjestelmässä kuin läänintasolla. Näin laajojen alueiden perusteella tehtävä maantieteellinen tarkastelu ei ole mielekäästä, sillä lomapaikkojen käyttö voi vaihdella suuresti läänien sisällä. **Mahdollisuus lomalle osallistumiseen ei niinkään selity läänintasoisella alueellisella tarkastelulla vaan pikemminkin lomakohteiden saavutettavuudella.** Mikäli esimerkiksi lomailijoiden postinumerot olisivat tiedossa, voitaisiin tarkastella keskimääräistä matkaa tai matka-aikaa, jonka lomailijat kuhunkin kohteeseen matkaavat.

Lomajärjestöt painottavat kilpailutuksessaan yhtenä osa-alueena lomakohteiden saavutettavuutta (ks. Luku 2.1). Matkakustannukset ovat lähtökohtaisesti lomailijan itsensä maksama kulu. Joidenkin ryhmälomien kohdalla on mahdollista, että ryhmäloman järjestävä taho järjestää lomapaikalle kyydityksen, joka pienentää yksittäisen lomailijan matkakustannuksia ja madaltaa kynnystä lähteä lomalle myös kauempana sijaitseviin lomakohteisiin. Haastatteluissa saavutettavuus ja etenkin kyytien puute nostetaan jos-sain määrin lomailua estäväksi tekijäksi etenkin niiden osalta, joiden kynnys lomalle lähtemiseen on muutenkin korkealla, mutta jotka voisivat hyötyä lomista suuresti.

Kuva 7 Lomakohteiden maantieteellinen sijoittuminen

3 Loman toteutus

Tässä luvussa käsitellään seuraavaa kysymyskokonaisuutta:

- Onko lomilla ohjattua toimintaa, ja jos on, millaista järjestettyä ohjelmaa lomilla on, kuinka paljon sitä on suhteessa ohjelmattomaan aikaan ja kuinka moni siihen osallistuu? Millä perusteilla ohjelmaa järjestetään?

3.1 Lomien ohjelmallisuus ja ohjelman määrä

Kaikilla lomatoimintaa järjestävillä toimijoilla on lomillaan ohjelmaa. Ohjelma usein kilpailutetaan. Ohjelma on tyypillisesti

- lomapaikan järjestämää (kilpailutettua) sisällöllistä ja tavoitteellista ohjelmaa
- yhteistyöjärjestöjen tai lomajärjestön omien vapaaehtoisten toteuttamaa sisällöllistä tai yhteisöllistä ohjelmaa
- lomapaikan toimintaympäristössä tapahtuvaa muuta ohjelmaa tai toimintamahdollisuuksia, joita lomalla voi hyödyntää.

Ohjelmatoiminta määrittyy suurimmaksi osaksi kilpailutuksen kautta. Eri lomajärjestöt määrittelevät lomatoimintansa ohjelmaa ja sisältöä kilpailutuksessa eri tavoin. Yhteistyöjärjestöjen kanssa tehtävissä lomissa yhteistyöjärjestöt järjestävät ohjelmallista sisältöä (esim. vertaistukea), joka vaihtelee yhden päivän muutaman tunnin osiosta useiden päivien ja useiden tuntien kokonaisuuksiin.

Tarjouspyynnöissä ohjelmatoimintaa kuvataan mm. seuraavasti:

- ”ohjausta, jolla edistetään lomalaisten tutustumista toisiinsa, yksinäisyyden vähentämistä ja uusien ystävyssuhteiden luomista, monipuolista ohjattua lomaohjelmaa, jonka kautta saadaan erilaisia elämyksiä ja opitaan erilaisia tietoja ja taitoja sekä edistetään toimintakyvyn ylläpitämistä ja kehittymistä”
- ”että tarjolla on monipuoliset mahdollisuudet omatoimiseen lomatoimintaan”
- ”Lomajaksoon sisältyy laadukas, kohderyhmälle sopiva ohjelma, jossa on vähintään kaksi noin 45 minuuttia kestävää yhteistä ohjelmaosuutta päivässä. Tulopäivälle riittää yksi ohjelmaosuus. Ohjelmaosuus voi olla esimerkiksi ohjattua ulko- tai sisäliikuntaa, muuta kulttuuritoimintaa, koh-

deryhmälle sopiva viihde- tai infotilaisuus tai muu vastaava. Palveluntuottaja järjestää lomajakson alussa osallistujille lomainfon, joka sisältää perustiedot lomajakson kulusta. Lomajakson lopussa palveluntuottaja järjestää päätös- ja palautetilaisuuden."

- "Ohjelmaan on sisällyttävä ryhmän omat puolen tunnin mittaiset tervetulo- ja palautetilaisuudet, sekä loman alkuvaiheeseen sijoittuvaa ryhmäytymistä tukevaa ohjelmaa vähintään 6 tuntia. Ohjelman tulee huomioida eri-ikäiset ja erilaiset lapset sekä aikuiset, jotta jokainen lomalainen löytää ohjelmasta itselleen sopivia asioita. Muun ohjelman on oltava kohderyhmälle suunnattua, mutta osallistujat voivat olla osin myös Solaris-lomien ryhmän ulko-puolelta, mikäli se tukee monipuolisen ohjelman rakentamista esimerkiksi eri ikäryhmille suunnatuilla rinnakkaisilla ohjelmilla. Ohjelmaa on oltava myös vähintään kahtena iltana.." (Pisteytys määrän mukaan)

Tyypillisesti lomajärjestöjen lomajaksoilla toteutetaan joka päivä jotain ohjelmaa. Ohjelmasta karkeasti puolet on sisällöllistä ja puolet vertaistuellisuuteen ja/tai liikuntaan tähtäävää toimintaa. Mikäli viiden lomapäivän jaksoa ajattelee työviikkona (37,5 työtuntia), on tyypillinen ohjelmallisen toiminnan osuus n. 66 % kaikesta toiminnasta (vaihteluväli 53 - 68 %). Osa lomajärjestöistä järjestää lastenhoitoa lomalla, tyypillisimmin kaksi kertaa loman aikana, kaksi tuntia kerrallaan. Tähän liittyvät näkökulmat ja perustelut ovat eri lomajärjestöillä erilaisia.

Ohjelmaan osallistuminen on vapaaehtoista kaikilla paitsi yhdellä järjestöistä. Perusperiaate lomien esitemateriaalin analyysin ja haastattelujen perusteella on, että ohjelmaan osallistuminen on suotavaa mutta ei pakollista. Haastatteluissa korostetaan, että ohjelmaan ja lomapaikkaan sekä loman onnistumiseen vaikuttavat keskeisiltä osiltaan tarjonnan monipuolisuus ja soveltuvuus. Toisille osallistujista ohjelma ja oheistoiminnot on tärkeitä, toisaalta yleis- tai perhelomalla perheen yhteinen tekeminen ja ohjelmasta "irraltaan oleminen" saattaa olla merkityksellistä. Lomapalautteissa lomien toteutukseen ollaan kuitenkin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Joidenkin mielestä ohjelmaa on liikaa, joidenkin mielestä liian vähän. Järjestöt analysoivat tätä välitöntä palautetta ja pyrkivät kehittämään lomien sisältöä tästä näkökulmasta.

Selvityksen yhtenä kysymyksenä on ollut, minkä verran ohjelmaan osallistutaan. Järjestöt seuraavat ohjelmaan osallistumista vaihtelevasti: toiset seuraavat todella tarkasti lomaryhmien vapaaehtoisten tai lomapaikkojen toimesta, toiset eivät ole edellyttäneet lomapaikkoja (tai lomien toteutukseen osallistuvia vapaaehtoisia) toteuttamaan seuranta. Haastattelujen perusteella yleisesti perhelomilla osallistuminen järjestettyyn sisällölliseen ohjelmaan on vähäisempää kuin erilaisilla teemoitetuilla lomilla tai yhteistyöjärjestöjen kanssa tehtävillä lomilla.

Lomapaikkojen haastattelujen perusteella järjestettyyn ohjelmaan osallistutaan pääosin hyvin. Ajoittain ympäristötekijät voivat vaikuttaa perheiden osallistumiseen (esimerkiksi kauniilla kesäsäällä perhe voi päättää menevänsä mieluummin yhdessä uimaan kuin osallistua ohjelmaan).

3.2 Lomien ohjelman suunnittelu

Lomien ohjelmaa suunnitellaan kilpailutuksen perusteella sekä yhteistyössä lomajärjestöjen että yhteistyöjärjestöjen kanssa. Suuremmat lomajärjestöt toteuttavat erilaisia teemalomia tai lomia yhdessä yhteistyöjärjestöjen kanssa. Tällöin yhteistyöjärjestöiltä ja heidän vapaaehtoisiltaan tulee ohjelmaan lisäosuuksia, esimerkiksi lomaryhmän ryhmäyttäminen, loman ohjaaminen, erilaisten asiantuntija- tai vertaislentojen tai tietoiskujen organisointi jne. Haastattelujen perusteella yhteistyökäytännöt ovat muotoutuneet aikojen saatossa. Lomajärjestöillä on kuitenkin viime kädessä päätösvalta saatavilla olevia lomia ja ohjelmaa koskien.

Osa haastatelluista yhteistyöjärjestöistä mainitsee, että **yhteistyö tässä asiassa voisi olla vielä systemaattisempaa**. Osa lomajärjestöistä toimittaa listat lomalaisista yhteistyöjärjestöille, osa puolestaan ei. Henkilötietosuojalain tulkinnat eivät siis ole yhteneväisiä. Samoin lomapaikat eivät aina saa tietoonsa yleis- tai perhelomille osallistuvien tarkempia toiveita loman suhteen, tai sellaisia näkökulmia, joita osallistujat tai yhteistyöjärjestöt toivoisivat lomilla huomioitavan. Vaikka henkilökohtaisia tietoja lomalaisista ei saakaan luovuttaa, voisi lomapaikkojen mukaan prosessiin miettiä vaihtoehtoisia tapoja.

Lomapaikkojen haastatteluissa lastenhoidon järjestämistä pidettiin muutamassa lomapaikassa käytännössä hankalana. Monesti lapset eivät ole ennen olleet hoidossa kodin ulkopuolella, joten he potevat hoitotilanteessa voimakasta eroahdistusta. Tämän vuoksi lastenhoito vaatii melko paljon työvoimaa, sillä lapset tarvitsevat runsaasti lohdutusta hoidon aikana. Lomapaikat pohtivat myös, onko tällainen järjestely lapsen hyvinvoinnin kannalta tarkoituksenmukainen ja toivoivat tähän lomajärjestöiltä linjausta. Isommille lapsille toivottiin omia palautelomakkeita. Lapsille suunnattuja räätälöityjä kyselylomakkeita ei ole yhdelläkään lomajärjestöllä käytössä.

4 Lomatoiminnan palautteen seuranta ja asiakkaan kokemukset

Tässä luvussa käsitellään seuraavia selvityksen tilaajan esittämiä kysymyksiä:

- Mikä on osallistujan näkökulmasta paras tapa saada tietoa lomatoiminnasta?
- Miten ja millaista seurantatietoa sosiaalisten lomien järjestäjät keräävät lomille osallistuvilta? Kerätäänkö seurantatietoa pitkän ajan vaikutuksista? Miten lomajärjestöt hyödyntävät sote-järjestöjen keräämää tietoa?
- Onko lomille osallistuminen tukenut jaksamista ja arjessa selviytymistä? Millä tavoin osallistuneiden hyvinvointi on parantunut? Mitä kirjallisuus sanoo lomien vaikutuksesta yksilöön?

4.1 Järjestöjen tapa seurata palautetta

Lomia järjestävät järjestöt keräävät palautetta lomien vaikutuksista kukin eri tavoin. Palautetta kerätään välittömästi loman päätyttyä sekä pidemmän ajan kuluttua (järjestöstä riippuen muutama viikko tai useampi kuukausi) loman jälkeen. Tätä lomien vaikutusta koskevaa tietoa järjestöt keräävät eri tavoin ja siihen liittynyt motivaatio on syntynyt pääasiassa rahoittajalta, joka on kiinnittänyt tuloksellisuus- ja vaikuttavuusselvityksissään huomiota puutteelliseen tietoon vaikutuksista. Yhdellä lomajärjestöllä on meneillään vaikuttavuustutkimus lomien vaikutuksista ja eräällä järjestöllä on omista tarpeistaan lähtevä varsin laaja vaikuttavuuden seuranta, jossa mitataan loman vaikutuksia vahvasti fyysiseen hyvinvointiin. Lähes kaikki toimijat, joiden lomilla toimii vapaaehtoisia ohjaajia, keräävät palautetta myös heiltä.

Lomajärjestöt hyödyntävät omassa toiminnassaan sekä välitöntä lomapalautetta että vapaaehtoisten palautetta. Vaikuttavuutta koskevaa palautetietoa ei analysoida systemaattisesti eikä siihen aina ole käytössä tarvittavia resursseja. Palkansaajien hyvinvointi ja terveys PHT ry muodostaa tässä suhteessa poikkeuksen.

Yhteistyöjärjestöjen haastattelujen perusteella lomajärjestöt eivät juurikaan kerro eri lomista saaduista palautteista tai tiedoista, eikä yhteistyöjärjestöillä ole juurikaan näkymää tähän palautteeseen.

Lomia toteuttavien järjestöjen palaute ei siis ole vertailukelpoista, johtuen hyvin erilaisista tavoista kysyä palautetietoa. Yhteenvedo palautteen keräämisen tavoista on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1

Järjestö	Palaute lomasta	Pidemmän aikavälin vaikuttavuuden seuranta
Hyvinvointilomat ry	Kysytään lomajakson jälkeen lomalaisilta ja lomaohjaajilta.	Ei tällä hetkellä. Sosiaalisen Lomatoiminnan Vaikuttavuus –tutkimushanke tulee toteuttamaan. Kyselyt on toteutettu juuri selvityksen aikana.
Maaseudun terveys- ja lomahuolto ry	Lomapaikkoja on veloitettu keräämään palaute. Laaja otanta, koskee pääasiassa loman toteutusta.	Tietystä otoksesta 3-6 kk jälkikäteen vuodelta 2018. Aineisto ei vielä käytössä.
Nasy – Naiset yhdessä ry	Palautekysely loman jälkeen. Kyselyssä kysytään vaikutuksia.	Jälkipalautekysely 6 kk loman jälkeen.
Palkansaajien hyvinvointi ja terveys ry	Palautekysely jokaisesta jaksosta. Painottuu toiminnan toteuttamiseen, mutta myös vaikutuksiin.	Kolme kyselyä tietyn jaksain
Solaris-lomat ry	Kerätään lomajakson jälkeen lomalaisilta ja lomaohjaajilta. Joitain vaikutuksia koskevia, täsmentämättömiä kysymyksiä.	2017 ja 2018 lomista vaikuttavuuskysely. Vastakohtaparien kautta, ei symmetrinen likert. Seurantakysely 6 kk ja 2 vuotta loman jälkeen.
Svenska semesterförbundet i Finland rf.	Välitön palaute lomasta. Keskittyy loman toteutukseen.	Jälkikäteisseuranta kahden kohderyhmän kohdalla vuodesta 2018 koskien kolme kuukautta loman jälkeen.

4.2 Asiakkaiden kokemukset lomatoiminnasta

Lähtökohta. Sosiaalisen lomatoiminnan hyötyjä ja vaikutuksia ei ole laajassa mitta-kaavassa selvitetty kotimaassa ja kansainvälisesti, mutta tehtyjen selvitysten ja tutkimusten perusteella vaikuttaa siltä, että tämänkaltaisten lomien hyödyt syntyvät etenkin verkostojen ja sosiaalisen kanssakäymisen kautta.

Minnaert et al (2009) tutkivat sosiaalisten lomajaksojen hyötyjä empiirisessä tutkimuksessa. Heidän tutkimustulostensa mukaan lomille osallistuminen lisäsi lyhyellä aikavälillä perhepääomaa ja keskipitkällä aikavälillä sosiaalista pääomaa. Perhepääomalla tarkoitetaan tässä yhteydessä sosiaalista pääomaa perheen viitekehyksessä. Sosiaalisen pääoman lisääntyminen ilmeni sosiaalisten verkostojen, näihin liittyvän oma-aloitteisuuden lisääntymisen ja parantuneen itsetunnon kautta.

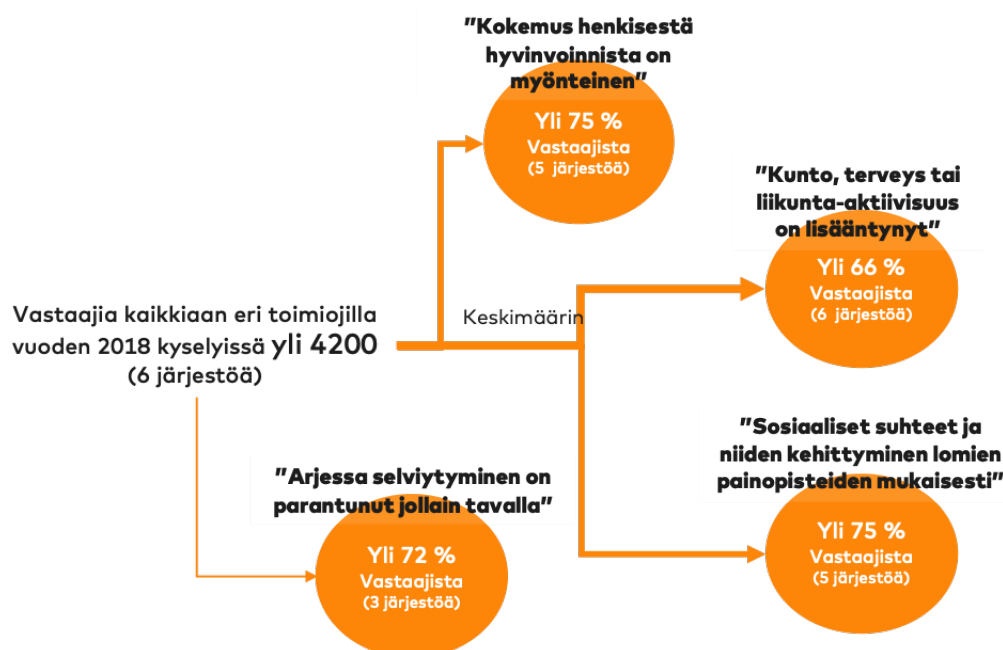
Kuntoutussäätiö selvitti vuonna 2015 Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry:n perhelomien osallistujien profiileja sekä perheiden kokemuksia lomien vaikutuksista. Vaikutuksia selvitettiin kolme kuukautta lomalle osallistumisen jälkeen. Yleisimmät vaikutukset olivat parantunut virkistäytyminen ja lepo (63 % osallistujista), lasten ja vanhempien välien kohentuminen (54 %), perheen yhteisen tekemisen parantuminen (47 %) sekä

vanhemmuuden kohentuminen (43 %). (Korkiala & Puumalainen 2015, 21) Komppulan, Ilveksen ja Aireyn tapaustutkimus ohjelpalveluiden roolista sosiaalisen loman elämyksen syntymisessä vuodelta 2016 tukee edellisiä tutkimuksia, sillä tulosten mukaan yksittäinen tärkein asia, joka vaikuttaa lomakokemukseen, on vuorovaikutus muiden kanssa. Tulokset viittaavat lisäksi siihen, että järjestetty ohjelma voi lisätä osallistujien terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia.

Tutkimuksissa on myös esitetty, että sosiaalisen lomatoiminnan ja sosiaalipolitiikan välistä suhdetta tulisi vahvistaa ja että sosiaalinen lomatoiminta saattaisi olla kustannustehokas lisä perinteiselle sosiaalipolitiikan keinovalikoimalle (McCabe 2009, Minnaert et al 2009).

Järjestöjen palautteen ja vaikutusten seurannan tavat. Selvityksen kohteena olleiden järjestöjen palautteen keräämisen tavat vaihtelevat sekä ajallisesti että sisällöllisesti. Välitön palaute lomatoiminnasta on pääsääntöisesti positiivista. Lähes kaikki ovat yleensä tyytyväisiä lomaan ja sen toteutukseen. Neutraali tai kriittinen palaute (alle 10 %) koskee usein loman käytännön järjestelyjä, loman ohjelman suunnittelua tai eri lomajärjestöjen erilaisia määrittelyjä eri asioille (esimerkiksi lastenhoito). Palautteista tulevat näkökulmat voidaan huomioida lomatoiminnan kilpailutuksessa sekä yhteistyössä lomapaikkojen kanssa.

Vuoden 2018 lomia koskevat vaikutukset. Vaikka lomatoiminnan vaikutuksia koskevien kyselyjen kysymykset ovat erilaisia, voidaan niistä tehdä läpileikkaus vuoden 2018 osallistujia koskevaan informaatioon siten, että jokaisesta kyselystä poimitaan tiettyjä pääteemoja. Samalla on todettava, että kyselyn tausta-aineisto muuttujineen ei ole ollut selvityksen tekijän käytössä. Osa käytössä olevista erilaisista asteikoista ei ole täysin tasapainoinen, joten eräillä lomajärjestöistä kyselyssä voi olla positiivinen vääristymä. Näitä havaintoja on kuvattu kuvassa 8.

Kuva 8 Synteesi lomajärjestöjen keräämästä palautteesta

Suurella osalla järjestöistä merkittävin lomien vaikutus liittyy osallistujan (vastaajan) kokemukseen henkisestä hyvinvoinnista ja sitä sivuavista asioista. Tämä on voitu kysyä suoraan tai erilaisin kysymyksin. Toiseksi tyypillisin vaikutus on ollut sosiaaliset suhteet ja niiden kehittyminen loman painopisteen mukaisesti. Tämä on voinut tarkoittaa uusia ystäviä (jos se on ollut tavoitteena), perheyhteyden vahvistumista (jos se on ollut tavoitteena perhelomalla ja sitä on kysytty). Nämä vaikutukset tunnistaa noin 2/3 vastaajista. Osa järjestöistä kysyy tavalla tai toisella arjessa selviytymiseen liittyviä vaikutuksia ja näitä tunnistaa läpileikkauksena yli 72 % eri kyselyihin vastanneista. Lopulta kaikki järjestöt tiedustelevat vaikutuksia liikunta-aktiivisuuteen tai kuntoiluun. Tässä yhteydessä järjestöjen vastauksissa on hajontaa ja vaikutus on suurempi niillä lomilla, joiden ohjelman sisältö on nimenomaan liikuntaan ja kuntoiluun nojautuva.

Edellä kuvatut tiedot ovat keskimääräisiä tietoja ja vaikutukset vaihtelevat lomittain. On huomattava, että vaikutukset muodostuvat erilaisilla teemalomilla erilaisten mekanismien kautta (vertaisuus, mahdollisuus toimintaan myös ilman lapsia tai mahdollisuus toimintaan nimenomaan yhdessä perheenä jne.). Nämä erilaiset teemat näkyvät hyvin niiden järjestöjen palautetiedoissa, jotka analysoivat ja keräävät palautetta esimerkiksi lomateemoittain.

Muita keskeisiä huomioita ovat esimerkiksi:

- Vertaistuen rakentuminen erityisryhmien lomassa sekä ohjelmoidun toiminnan että lomaohjelman ulkopuolisen ohjelman aikana (järjestöjen teettämät opinnäytetyöt)
- Vertaisuus ja tasa-arvon kokemus nousee esiin merkittävänä positiivisena vaikutuksena erityisesti perhelomissa (järjestöjen opinnäytetyöt sekä palautekyselyt)
- Mahdollisuus riittävään lepoon on keskeinen osa lomaa. Parhaiten tämä näkyy omaishoitajien lomapalautteessa.

Haastatteluissa mainitaan yhtenä haasteena, että välittömän palautteen ja vaikutuksia koskevan tiedon keruun lomakkeet ja lähestymistavat ovat erilaisia, eikä yhtenäistä tiedon keruun tapaa ole.

Vaikuttavuuden näkökulmasta muutamat lomajärjestöt kysyvät myös sitä, missä lomalle osallistuja olisi viettänyt lomansa, jos ei olisi päässyt tälle lomajaksolle. Suurin osa vastaajista on näissä palautekyselyissä vastannut, että olisi ollut lomajakson asemasta kotona.

5 Yhteenvetoa

Sosiaalisesti tuetulla lomatoiminnalla on pitkät perinteet ja omat historialliset taustansa. Tälle selvitykselle ei asetettu kysymyksenasettelua koskien lomatoiminnan nykyistä järjestöpohjaista toteutustapaa tai sen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Selvityksen toteuttajalta ei ole edellytetty johtopäätöksiä tai suosituksia, vaan nämä jäävät raioittajan tehtäväksi.

Selvityksen tavoitteena on ollut luoda kuvaileva kokonaisnäkemys sosiaalisesti tuettuun lomatoimintaan. Selvitys toteutettiin hyvin tiiviillä aikataululla ja käytössä oleva tietopohja oli rajattu. Tässä luvussa pohditaan lyhyesti selvityksen toteutuksesta esiin nousseita haasteita, joista osa koskee myös lomatoiminnan toteuttamista.

1. Tiedon hajanaisuus

Tieto lomajärjestöjen toiminnasta on hajallaan ja hankalasti raportoitavassa muodossa. Lomajärjestöillä on käytössä yhteinen tietojärjestelmä, joka mahdollistaa huonosti raportoinnin esimerkiksi lomatoiminnan vaikuttavuuden osoittamiseksi. Käytössä olevaan järjestelmään syötetään monenlaisia tietoja lomalaisista, mutta tiedon saaminen lomajärjestöjen itsensäkin käyttöön on hankalaa. Järjestelmän jatkokehittäminen erilaisine suojattuine oikeuksineen loisi paremmat lähtökohdat lomatoiminnan suunnitteluun ja kohdentamiseen.

2. Yhteistyökäytäntöjen kehittäminen

Selvityksessä kuultiin rajatusti muutamia sosiaali- ja terveysalan järjestöjä, jotka käyttävät lomajärjestöjen palveluja. Näiden haastattelujen perusteella välittyy kuva, että yhteistyön käytännöt vaihtelevat järjestöittäin ja niitä voitaisiin entisestään systematisoida. Yhteistyöjärjestöt nostavat myös esiin, että eri lomajärjestöjen käytännöt eri asioissa vaihtelevat.

3. Lomatoiminnan vaikuttavuuden mittaaminen on hajaantunut

STEA on antanut lomajärjestöille palautetta toiminnan tuloksellisuus- ja vaikuttavuus selvityksissä siitä, että lomien vaikuttavuutta tulisi seurata. Osa tarkastelun kohteina olleista järjestöistä on kehittänyt lomatoiminnan vaikutusten tai vaikuttavuuden seurantaan omista lähtökohdistaan, osa enemmän tämän palautteen innoittamana. Tämä on johtanut hajaantuneeseen käytäntöön. Lomajärjestöt mittaavat vaikuttavuutta eri tavoin ja erilaisin mittarein. Parempi yhtenäinen vaikuttavuuden mittaamisen tapa mahdollistaisi lomajärjestöjen ja erilaisten lomien vertailua ja parantaisi vaikutusten todentamista.

4. Lomatoiminnan keskeinen rajapinta toteutuu järjestöjen kautta

Lomatoiminnan keskeisiä rajapintoja ovat järjestöt. Lomajärjestöt tekevät yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa. Iso osa lomatoiminnan viestinnästä ja markkinoinnista suuntautuu yhteistyöjärjestöille. Muita merkittäviä viestinnän ja markkinoinnin välineitä ovat erilaiset sosiaalisen median kanavat, joiden tehokkuutta lomajärjestöt eivät kuitenkaan ole kattavasti seuranneet.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset tai muu kansalaisyhteiskunta on hahmotettu harvoin lomajärjestöjen keskeiseksi kosketuspinnaksi. Kuitenkin osa lomatoimintaan osallistuneista saa tukea esimerkiksi omavastuuosuuksiin sosiaalitoimesta tai joltain muulta taholta. Ammattilaiset oletettavasti tavoittavat parhaiten ne henkilöt, jotka potentiaalisesti hyötyisivät eniten lomista. Aineiston perusteella voidaan ainoastaan tarkastella sitä joukkoa, joka hakee lomille. Potentiaalisena jatkotutkimuksen kohteena voisi olla sote-ammattilaisten käytännöt ja käsitykset sosiaalisesta lomatoiminnasta.

Lähteet

Komppula Raija, Ilves Riikka & Airey David 2016. Social holidays as a tourist experience in Finland. *Tourism Management*, 52 (2), 521-532

Korkiala Terhi & Puumalainen Jouni 2015. Sosiaalisesta lomasta voimia arkeen. Perheiden käsityksiä tuetun perheloman vaikutuksista. Kuntoutussäätiö. Luettu osoitteessa <https://docplayer.fi/9528376-Sosiaalisesta-lomasta-voimia-arkeen.html>

Minnaert Lynn, Maitland Robert & Miller Graham 2009. Tourism and Social Policy: The Value of Social Tourism. *Annals of Tourism Research*, 36 (2), 316-333

McCabe Scott 2009. Who needs a holiday? Evaluating social tourism. *Annals of Tourism Research*, 36(4), 667–688.

Liitteet: Järjestökohtaiset infokortit

Hyvinvointilomat ry

Profiilikuvauk

Hyvinvointilomat ry järjestää ennaltaehkäisevää sosiaalistavaa lomatoimintaa.

Hyvinvointilomat haluaa varmistaa, että jokaisen lapsen, nuoren, aikuisen, ikäihmisen oikeus virkistävään ja sosiaalistavaan kodin ulkopuoliseen lomaan toteutuu.

Hyvinvointilomat ry järjestää lomaviettomahdollisuuksia yksittäisille henkilöille ja ryhmille, jotka taloudellisista, sosiaalisista tai terveydellisistä syistä ovat tällaisen tuen tarpeessa tai joilla muuten ei ole mahdollisuutta päästä lomalle.

Toiminnan avulla ihmiset saavat uusia ystävyyssuhteita (yksinäisyys, vertaistuki), tietoja ja taitoja elämänhallintaan (mm. terveelliset elämäntavat) sekä tietoa ja kannustusta erilaiseen vapaa-ajan harrastustoimintaan kotipaikkakunnalla (aktiivikansalaisuus). Eri maahanmuuttajaryhmien ja kantaväestön yhteisellä toiminnalla edistetään kotoutumista.

Perustiedot

Nimi Hyvinvointilomat Ry

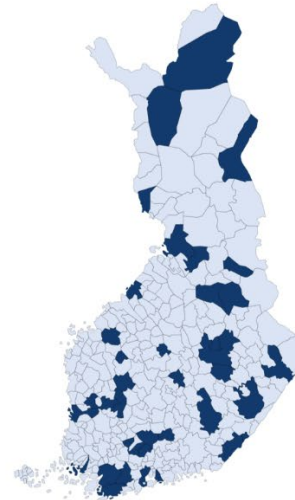
STEn avustus (2019) € 3 914 210,00

Henkilöstön määrä (2018) 5
Vapaehtoisten määrä (2018) 193

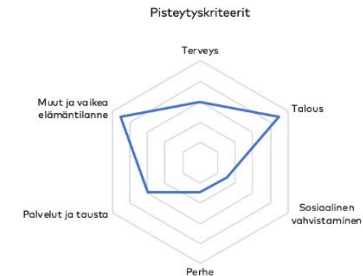
Hakemusten tiedot	2018	Keskiarvo 2016-2017
Hakemusten määrä	14574	14999
Hakijoiden määrä	38759	37487
Hyväksytyt yksittäiset hak	13473	14744
Hyväksytyt lomahakemuk	6267	6450
Hylätty lomahakemukset	8307	8549
Hylätty henkilöt	25286	22743

Lomatyytit Kpl
Lapsiperhelomat 165
Aikuislomat 124
Sairausperustaiset lomat 132
Työikäisten ja työttömien 18

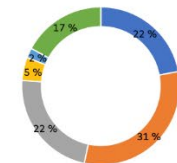
Myöntöperusteita	Kaikkien kriteerien määrä	Kriteerien osuudet lomatuon saaneissa hakemuksissa	Kriteerien määrät lomatuon saaneissa hakemuksissa	Hyväksymisprosentti
Teveys	14731	22 %	7074	48 %
Talous	22939	31 %	10043	44 %
Sosiaalinen vahvistaminen	14159	22 %	7299	52 %
Perhe	4404	5 %	1516	34 %
Palvelut ja tausta	3642	2 %	1398	38 %
Muut ja vaikea elämäntila	10958	17 %	5488	50 %

Hyvinvointilomien lomapaikat

Myöntökriteerit

■ Terveys ■ Talous
■ Sosiaalinen vahvistaminen ■ Perhe
■ Palvelut ja tausta ■ Muut ja vaikea elämäntilanne

Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry

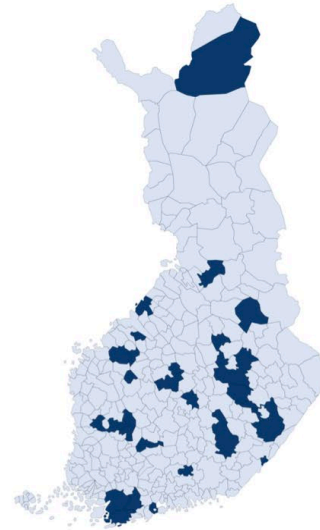
Profiilikuvaus

Yhdistys edistää haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Yhdistys järjestää sosiaalista lomatoimintaa, kehittää vapaaehtois- ja vertaistoimintaa. Yhdistys tekee vaikuttamistoimintaa valtakunnallisesti ja tukee sekä ohjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä ja myös tuottaa uutta tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi.

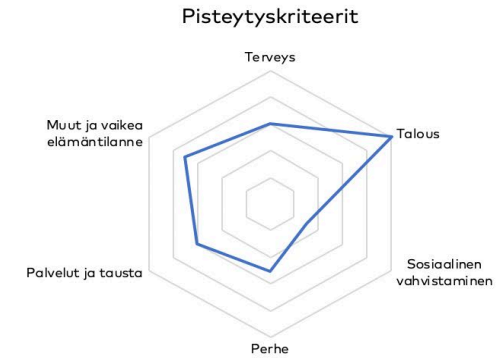
Perustiedot

Nimi	Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry	
STEAn avustus (2019)	€	4 956 642
Henkilöstön määrä (2018)	8	
Vapaaehtoisten määrä (2018)	127	
Hakemusten tiedot	2018	Keskiarvo 2016-2017
Hakemusten määrä	15099	14439
Hakijoiden määrä	37834	36378
Hyväksytyt lomahakemukset	8073	7831
Hyläyty lomahakemukset	5573	5234
Hyväksytyt yksittäiset henkilöt	19213	18455
Hyväksytyt henkilöt		
Hylätyt henkilöt	15198	14895
Lomatyytit	Kpl	
Lapsiperhelomat	241	
Aikuislomat	127	
Sairausperustaiset lomat	177	
Työikäisten ja työttömien ryhmälomat	54	

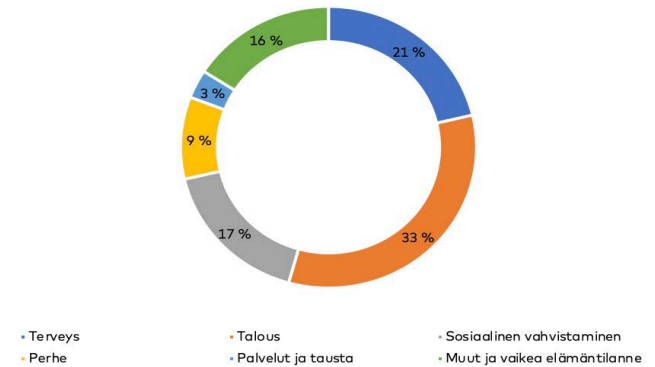
Myöntöperusteita	Hakukriteerit yhteensä	Myöntökriteerien osuudet	Hyväksytyt kriteerit	Hyväksymisprosentti
Terveys	16276	21 %	9150	56 %
Talous	25888	33 %	14155	55 %
Sosiaalinen vahvistaminen	13233	17 %	7318	55 %
Perhe	7705	9 %	4043	52 %
Palvelut ja tausta	2688	3 %	1404	52 %
Muut ja vaikea elämäntilanne	10412	16 %	6837	66 %

MTLH:n lomakohteet kartalle

Myöntöperusteet

Naiset Yhdessä ry

Profiilikuvaus

Yhdistys järjestää kaikille avointa ja laadukasta sosiaalista lomatoimintaa kattavasti ympäri Suomea. Yhdistyksen erityisenä tehtävänä on pienituloisten tai erityisesti loman tarpeessa olevien naisten ja pariskuntien lomanvieton sekä perhelomien järjestäminen. Yhdistys tekee valistustyötä naisten ja perheiden yhteiskunnallisen turvallisuuden kehittämiseksi.

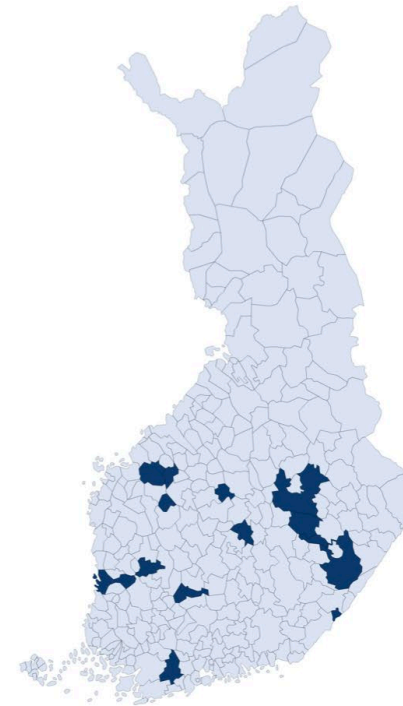
Perustiedot

Nimi	Naiset Yhdessä Ry
STEA:n avustus (2019)	€ 213 780
Henkilöstön määrä	1
Vapaehtoisten määrä	26

Hakemusten tiedot	2018	Keskiarvo 2016-2017
Hakemusten määrä	985	985
Hakijoiden määrä	1806	1806
Hyväksytyt lomahakemukset	431	431
Hylätyt lomahakemukset	452	452
Yksittäisten lomailijoiden määrä	694	694
Hyväksytyt henkilöt	694	694
Hylätyt henkilöt	931	931

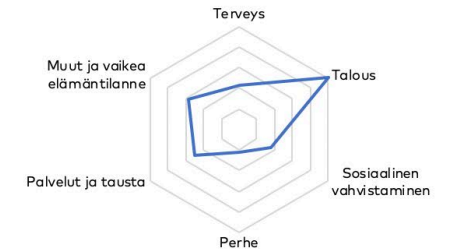
Lomatyyppit (2018)	Kpl
Lapsiperhelomat	10
Aikuislommat	22

Myöntöperusteita	Kaikkien kriteerien määrä	Kriteerien osuudet lomatuon saaneissa hakemuksissa	Kriteerien määrät lomatuon saaneissa hakemuksissa	Hyväksymisprosentti
Terveys	1213	21 %	582	48 %
Talous	1785	29 %	807	45 %
Perhe	107	2 %	43	40 %
Sosiaalinen vahvistaminen	1980	32 %	880	44 %
Palvelut ja tausta	259	4 %	113	44 %
Muut ja vaikea elämäntilanne	573	11 %	312	54 %

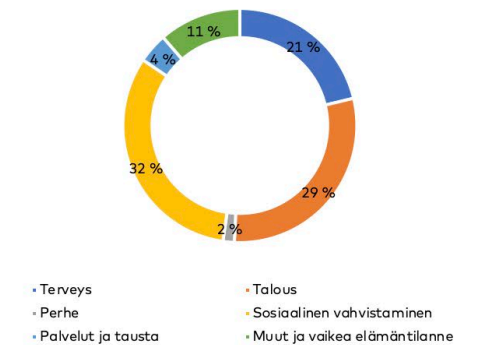

Naiset Yhdessä ry:n lomapaikat

Pisteytyskriteerit

Myöntökriteerit

Palkansaajien hyvinvointi ja terveys ry

Profiilikuvaus

Yhdistyksen perustehtävänä on edistää työikäisten ja heidän perheenjäsentensä hyvinvointia ja terveyttä. Perustehtävän toteuttamiseksi yhdistys järjestää 1. askel -toimintaa. 1. askel -toiminnan sisällöt on rakennettu yhdessä liikunta- ja terveysalan asiantuntijoiden sekä toimintaa järjestävien kohteiden kanssa.

Palkansaajien hyvinvointi ja terveys PHT ry tarjoaa työikäisille mielenkiintoisen, monipuolisen ja innostavan tavan omasta ja omien perheenjäsenten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimiseen.

Perustiedot

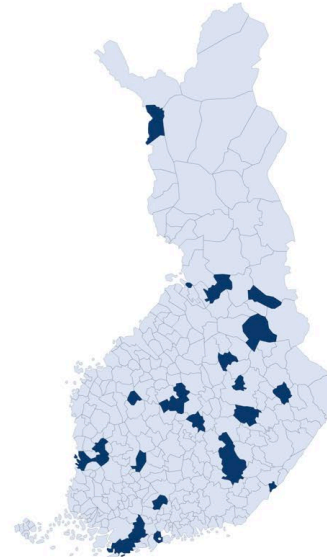
Nimi
STEA:n avustus (2019) € 1 011 774

Henkilöstön määrä 3
Vapaehtoisten määrä 0

Hakemusten tiedot (kaikki jaksot)	2018	keskiarvo 2016-2018
Hakemusten määrä	3289	3184
Hakijoiden määrä	7655	8350
Hyväksytyt lomahakemukset	1944	1399
Hylätyt lomahakemukset	1345	1785
Hyväksytyt henkilöt	4344	3532
Hylätyt henkilöt	3311	4818

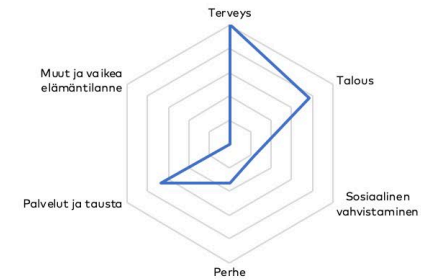
jaksot) Kpl
Perheiden hyvinvointijaksot 207
Aikuisten hyvinvointijaksot 228
Sairausperustaiset lomat 0
Työttömien hyvinvointijaksot (aikuisten jaksoihin) 168

Myöntöperusteita - Aikuisten hyvinvointijaksot(2018)	Kaikkien kriteerien määrä	Kriteerien osuudet lomatuon saaneissa hakemuksissa	Kriteerien määrät lomatuon saaneissa hakemuksissa	Hyväksymisprosentti
Talous	1963	20 %	1438	73 %
Terveys	5358	57 %	4107	77 %
Sosiaalinen vahvistaminen	386	4 %	297	77 %
Perhe	369	4 %	294	80 %
Palvelut ja tausta	1494	15 %	1071	72 %
Muut ja vaikea elämäntilanne	0	0 %	0	0 %

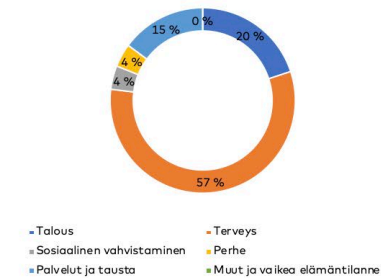

PHT:n lomakohteet

Pisteytyskriteerit

Myöntökriteerit

Palkansaajien hyvinvointi ja terveys ry

Profiilikuvaus

Yhdistyksen perustehtävänä on edistää työikäisten ja heidän perheenjäsentensä hyvinvointia ja terveyttä. Perustehtävän toteuttamiseksi yhdistys järjestää 1. askel -toimintaa. 1. askel -toiminnan sisällöt on rakennettu yhdessä liikunta- ja terveysalan asiantuntijoiden sekä toimintaa järjestävien kohteiden kanssa.

Palkansaajien hyvinvointi ja terveys PHT ry tarjoaa työikäisille mielenkiintoisen, monipuolisen ja innostavan tavan omasta ja omien perheenjäsenten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimiseen.

Perustiedot

Nimi	Palkansaajien hyvinvointi ja terveys ry	
STEAn avustus (2019)	2019	
	€ 1 011 774	

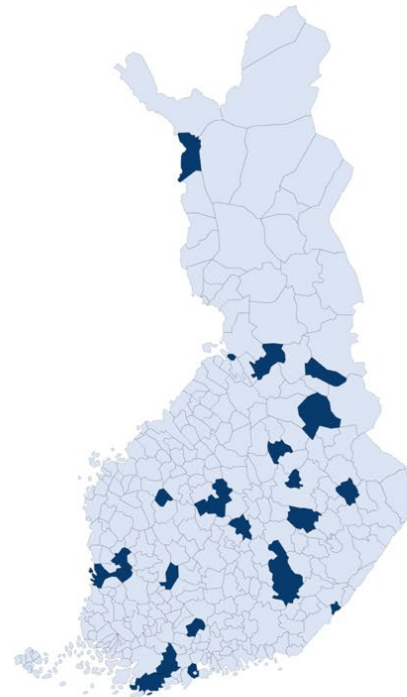
Henkilöstön määrä	3	3
Vapaehtoisten määrä	0	0

Hakemusten tiedot	2018	keskiarvo 2016-2018
Hakemusten määrä	3289	3184
Hakijoiden määrä	7655	8350
Hyväksytyt lomahakemukset	1944	1399
Hylätyt lomahakemukset	1345	1785
Hyväksytyt henkilöt	4344	3532
Hylätyt henkilöt	3311	4818

Lomatyytit (2018)

	Kpl
Perheiden hyvinvointijaksot	207
Aikuisten hyvinvointijaksot	228
Työttömien hyvinvointijaksot	168

Myöntöperusteita (2018)	Kaikkien kriteerien määrä	Kriteerien osuudet lomatuon saaneissa hakemuksissa	Kriteerien määrät lomatuon saaneissa	Hyväksymisprosentti
Talous	2079	18 %	1406	68 %
Terveys	3277	28 %	2222	68 %
Sosiaalinen vahvistaminen	2230	19 %	1505	67 %
Perhe	1832	16 %	1249	68 %
Palvelut ja tausta	634	6 %	422	67 %
Muut ja vaikea elämäntilanne	1457	13 %	1009	69 %

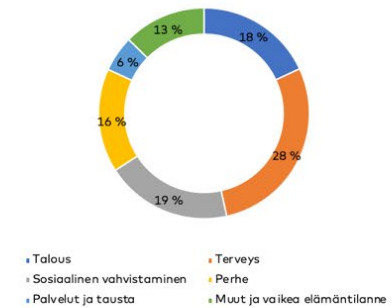

PHT:n lomakohteet

Pisteytyskriteerit

Myöntökriteerit

Solaris-lomat ry

Profiilikuvaus

Solaris-lomat järjestää laadukkaita täysihoitolomia kotimaassa perheille ja aikuisille, joilla ei muuten olisi mahdollisuutta lomaan kodin ulkopuolella. Tavoitteena on parantaa ihmisten osallisuutta yhteiskuntaan, luoda ihanteellinen ympäristö vertaistukeen ja lisätä yhteiskunnallista tasa-arvoa.

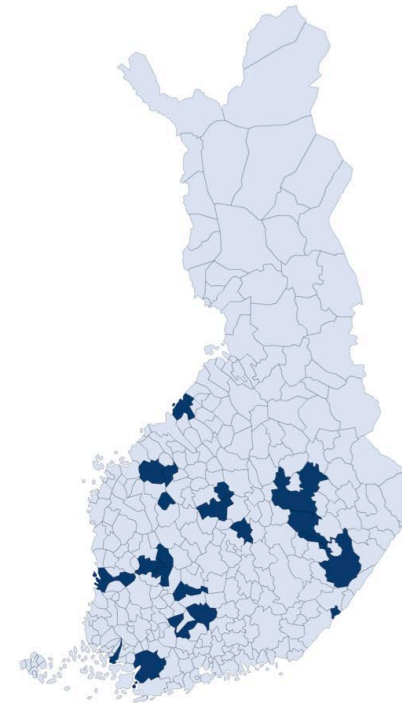
Perustiedot

Nimi	Solaris-lomat Ry
STEAn avustus (2019)	€ 2 862 616
Henkilöstön määrä	4
Vapaehtoisten määrä	61

Hakemusten tiedot	2018	Keskiarvo 2016-2017
Hakemusten määrä	12382	10596
Hakijoiden määrä	33447	29403
Hyväksytyt lomahakemukset	5536	4343
Hylätyt lomahakemukset	5782	5386
Hyväksytyt henkilöt	13510	10743
Hylätyt henkilöt	17317	16635

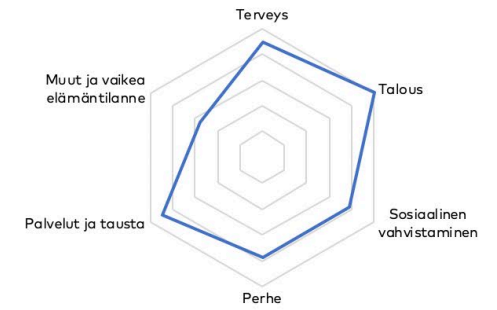
Lomatyytit	Kpl
Lapsiperhelomat	109
Aikuislomat	131
Sairausperustaiset lomat	38

Myöntöperusteita	Kaikkien kriteerien määrä	Kriteerien osuudet lomatuon saaneissa hakemuksissa	Kriteerien määrät lomatuon saaneissa hakemuksissa	Hyväksymisprosentti
Terveys	10953	20 %	5628	51 %
Talous	14921	25 %	7108	48 %
Sosiaalinen vahvistaminen	14713	26 %	7490	51 %
Perhe	4572	7 %	1977	43 %
Palvelut ja tausta	4164	7 %	1924	46 %
Muut ja vaikea elämäntilanne	7851	15 %	4198	53 %

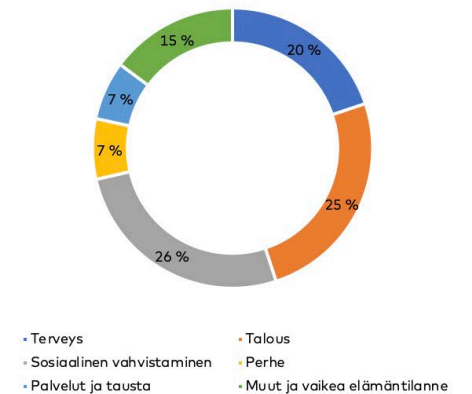

Solaris lomien lomapaikat

Pisteytyskriteerit

Myöntökriteerit

Svenska Semesterförbundet i Finland

Profilikuvaus

Svenska Semesterförbundet i Finland r.f. grundades 1947 av Finlands svenskaMarthaförbund, Samfundet Folkhälsan och Befolkningsförbundet. Befolkningsförbundet har sedermera upphört.

Semesterförbundet verkar för att erbjuda den svenskspråkiga befolkningen semester-tjänster på dess modersmål med medel som STEA beviljat.

Perustiedot

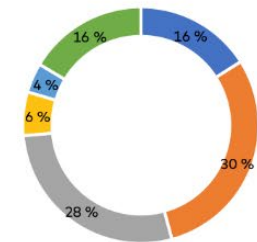
Nimi	SVENSKA SEMESTERFÖRBUNDET I FINLAND	
STEAn avustus (2019)	€	192 402
Henkilöstön määrä		1
Vapaehtoisten määrä		0

Hakemusten tiedot	2018	Vuonna 2017
Hakijoiden määrä	1025	1241
Hyväksytyt henkilöt	615	614
Hylätyt henkilöt	342	523

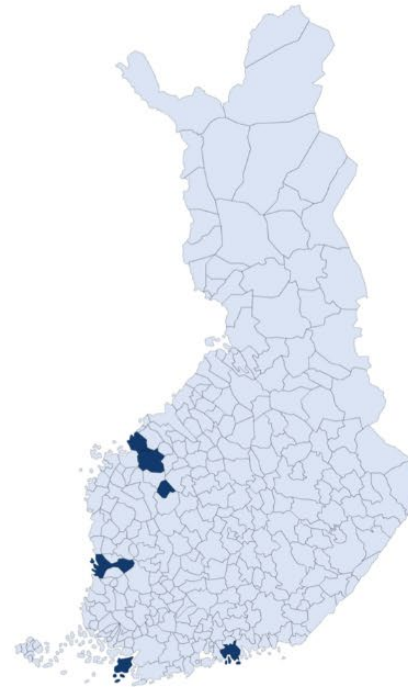
Lomatyyppit (2018)	Kpl
Lapsiperhelomat	16
Aikuislomat	15
Sairausperustaiset loma	6

	Kaikkien kriteerien määrä	Kriteerien osuudet lomatuven saaneissa hakemuksissa	Kriteerien määrät lomatuven saaneissa hakemuksissa	Hyväksymisprosentti
Myöntöperusteita				
Terveys	265	16 %	193	73 %
Talous	472	30 %	360	76 %
Sosiaalinen vahvistaminen	442	28 %	336	76 %
Perhe	96	6 %	72	75 %
Palvelut ja tausta	59	4 %	49	83 %
Muut ja vaikea elämäntil	226	16 %	198	88 %

Myöntökriteerit

- Terveys
- Sosiaalinen vahvistaminen
- Palvelut ja tausta
- Talous
- Perhe
- Muut ja vaikea elämäntilanne

Svenska Semesterförbundets lomakohteet

